

Katarzyna Południak-Gierz

Wpływ dyrektyw 2019/770 oraz 2019/771 na poziom ochrony konsumenta w ramach reżimu rękojmi w prawie polskim¹

*Impact of Directives 2019/770 and 2019/771 on the level of
consumer protection under seller's (supplier's) liability regime
in Polish law*

Abstract

Legislative changes introduced during the transposition of Directives 2019/770 and 2019/771 affected the level of consumer protection in Polish law in different ways. Regulating contracts for the supply of digital content and services, introducing new criteria for compliance with the contract, expressly requiring a qualified consensus if the subject of the contract is defined as deviating from the standard, addressing the issue of update, legal defects, partial withdrawal from the contract, and the possibility of withholding payment of the price until fulfillment of obligations due to non-compliance of the item with the contract improved consumers' protection. In contrast, introducing a hierarchy of remedies for non-conformity of sold goods and the obligation to take into account the need

Dr Katarzyna Południak-Gierz, Uniwersytet Jagielloński, Polska, ORCID: 0000-0002-7952-4207, e-mail: katarzyna.poludniak@uj.edu.pl

Data zgłoszenia tekstu przez autora: 3.03.2023 r.; data zaakceptowania do publikacji: 4.04.2023 r.

¹ W artykule zostały uwzględnione wyniki części badań przeprowadzonych w ramach projektu „*Homo consumens, Homo ecologicus* – test efektywności ekologicznej nowej dyrektywy w sprawie niektórych aspektów umów sprzedaży towarów” finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki (NCN), projekt 2019/34/A/HS5/00124. Analiza częściowo opublikowana w raportach Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości: K. Południak-Gierz, *Wpływ regulacji dyrektyw 2019/770 oraz 2019/771 z zakresu rękojmi na poziom ochrony polskich konsumentów względem rozwiązań w tym zakresie obowiązujących w Kodeksie cywilnym. Implementacja do polskiego porządku prawnego dyrektyw konsumenckich na przykładzie dyrektyw 2019/770 i 2019/771*, Warszawa 2022, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2022/10/IWS_Poludniak-Gierz-K.-_Wplyw-regulacji-dyrektywy-2019.770-oraz-dyrektywy-2019.771-z-zakresu-rekojmi-na-poziom-ochrony-polskich-konsumentow.pdf (dostęp: 11.06.2023 r.); K. Południak-Gierz, *Dochodzenie roszczeń konsumenckich względem dostawców treści i usług cyfrowych*, Warszawa 2022, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2023/03/IWS_Poludniak-Gierz-K._Dochodzenie-rozszcen-konsumentekich-wzglem-dostawcow-tresci-i-uslug-cyfrowych.pdf (dostęp: 11.06.2023 r.). Artykuł został przygotowany na bazie ww. raportów i stanowi rozwinięcie wybranych tez w nich przedstawionych.

to promote more sustainable consumption and circular economy when interpreting the provisions transposing Directive 2019/771 have a negative impact on consumer legal position. Finally, chosen manner of transposition lead to the fragmentation of the system of liability for non-conformity with the sales contract and further fragmentation of the regulation of contracts for the supply of digital content and services.

Keywords: *warranty, directive 2019/770, directive 2019/771, seller's liability, consumer protection*

Streszczenie

Zmiany legislacyjne wprowadzone w ramach transpozycji dyrektyw 2019/770 oraz 2019/771 wpłynęły na poziom ochrony konsumentów w prawie polskim w sposób zróżnicowany. Poprawę sytuacji konsumenta przyniosło m.in. uregulowanie umów o dostarczanie treści i usług cyfrowych, wprowadzenie nowych kryteriów zgodności z umową, wyraźny wymóg kwalifikowanego konsensusu w przypadku określenia przedmiotu umowy jako odbiegającego od standardu, odniesienie się do kwestii aktualizacji, wad prawnych, częściowego odstąpienia od umowy oraz możliwości wstrzymania się z zapłatą ceny do czasu wypełnienia obowiązków z tytułu niezgodności rzeczy z umową. Obniżenie poziomu ochrony konsumenta z kolei spowodowane jest wprowadzeniem hierarchii uprawnień w razie niezgodności z umową oraz koniecznością uwzględnienia dążenia do wspierania bardziej zrównoważonej konsumpcji i gospodarki o obiegu zamkniętym podczas wykładni przepisów transponujących dyrektywę 2019/771. Ponadto sposób dokonania transpozycji przez polskiego ustawodawcę spowodował ponowne rozbitcie systemu odpowiedzialności za niezgodność z umową rzeczy sprzedanej oraz dalszą fragmentacją regulacji umów o dostarczenie treści lub usługi cyfrowej.

Słowa kluczowe: *rękojmia, dyrektywa 2019/770, dyrektywa 2019/771, odpowiedzialność sprzedawcy, ochrona konsumenta*

1. Wprowadzenie

Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej (dalej UE) 2019/770² (regulująca odpowiedzialność za świadczenie niezgodne z umową w przypadku konsumenckich umów o dostarczanie treści i usług cyfrowych) oraz 2019/771³ (poświęcona odpowiedzialności za świadczenie niezgodne z umową w przypadku konsumenckich umów sprzedaży)⁴ stanowią przede wszystkim odpowiedź regulacyjną na rozwój technologiczny i mają przyczynić się do rozwoju jednolitego rynku cyfrowego⁵. Ich głównym celem jest „zapewnienie odpowiedniej równowagi między osiągnięciem wysokiego poziomu ochrony konsumentów a propagowaniem konkurencyjności przedsiębiorstw, przy jednoczesnym zapewnieniu poszanowania zasady pomocniczości” (motyw 2 dyrektywy 2019/770 oraz motyw 2 dyrektywy 2019/771). Co do zasady zatem normy w nich przewidziane powinny być dostosowane do wyzwań obrotu internetowego i równocześnie mają gwarantować wysoki poziom ochrony konsumenta.

Oceniając wpływ dyrektyw 2019/770 oraz 2019/771 na poziom ochrony konsumentów w Polsce, należy uwzględnić dwie grupy zagadnień. W pierwszej kolejności wskazane zostaną kwestie o charakterze ogólnym, a więc związane z zakresem regulacji, wyborem metody harmonizacji oraz celami regulacji. Następnie omówione zostaną te normy zawarte w dyrektywach, których implementacja związana była ze zmianą obowiązujących przepisów z zakresu rękopmi konsumenckiej w prawie polskim, co w konsekwencji może prowadzić do zmiany poziomu ochrony konsumenta. Wpływ dyrektyw na aspekty odnoszące się do gwarancji jest poza zakresem rozważań.

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/770 z 20.05.2019 r. w sprawie niektórych aspektów umów o dostarczanie treści cyfrowych i usług cyfrowych (Dz.Urz. UE L 136 z 22.05.2019 r., s. 1) – dalej dyrektywa 2019/770.

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/771 z 20.05.2019 r. w sprawie niektórych aspektów umów sprzedaży towarów, zmieniająca rozporządzenie (UE) 2017/2394 oraz dyrektywę 2009/22/WE i uchylająca dyrektywę 1999/44/WE (Dz.Urz. UE L 136 z 22.05.2019 r., s. 28) – dalej dyrektywa 2019/771.

⁴ Artykuł 3 ust. 2-3 dyrektywy 2019/771. Tak jak w przypadku nieobowiązującej dyrektywy 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 25.05.1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz.Urz. UE L 171 z 7.07.1999 r., s. 12; dalej dyrektywa 1999/44/WE) jako umowę sprzedaży w prawie unijnym rozumie się te typy umów, które mogą prowadzić do analogicznego skutku ekonomicznego, a więc także umowę dostawy czy umowę o dzieło. Pojęcie to nie obejmuje natomiast umów sprzedaży nieruchomości (zob. motywy 12 i 17, art. 3 ust. 2 dyrektywy 2019/771; tak też w dyrektywie 1999/44/WE). Na temat różnicy pomiędzy definicją umowy sprzedaży w prawie krajowym i unijnym zob. A. Wiewiórowska-Domagalska, *Refleksje na tle orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie sprzedaży konsumenckiej*, „Prawo w Działaniu” 2014/20, s. 211–213, <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/09/Aneta-Wiewi%C3%B3rowska-Domagalska-Refleksje-na-tle-orzecznictwa-s%C4%85d%C3%B3w-powszechnych-w-zakresie-sprzeda%C5%BCy-konsumenckiej-206.pdf> (dostęp: 11.06.2023 r.).

⁵ *Amended proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on certain aspects concerning contracts for the online and other distance sales of goods*, COM(2017) 637 final, *Explanatory memorandum*, pkt 1; *Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content*, COM/2015/0634 final, *Explanatory memorandum*, pkt 1; R. Schulze, F. Zoll, *European Contract Law*, Baden-Baden 2021, s. 31.

2. Kwestie o charakterze ogólnym

2.1. Uregulowanie umów o dostarczanie treści i usług cyfrowych oraz umów sprzedaży rzeczy z elementami cyfrowymi

Umowy o dostarczanie treści i usług cyfrowych mogą być różnie ukształtowane – zarówno jako umowy nazwane, jak i jako umowy nienazwane. Do 31.12.2021 r. w sytuacjach, gdy regulacja ustawowa danego typu umowy nie różnicowała ochrony konsumenckiej i niekonsumenckiej, oraz w przypadku umów, do których nie znajdowały zastosowania przepisy regulujące konkretny rodzaj umowy, konsekwencje prawne niewykonania lub nienależytego wykonania takiej umowy regulowane były przez te same przepisy o naruszeniu zobowiązania, niezależnie od kwalifikacji podmiotowej stron⁶. Różnice w zakresie sytuacji prawnej osoby zawierającej taką umowę pojawiały się zatem w kontekście przedkontraktowych obowiązków informacyjnych, prawa odstąpienia i dopuszczalnej swobody w zakresie kształtowania treści stosunku prawnego (regulacja klauzul niedozwolonych). Umowy o dostarczanie treści i usług cyfrowych oraz umów sprzedaży rzeczy z elementami cyfrowymi dotychczas nie były odrębnie uregulowane w prawie polskim⁷, stąd brak było punktu odniesienia podczas oceny postanowień umownych pod kątem ich abuzywności.

Wprowadzenie wzorca normatywnego przez ustawodawcę unijnego powinno zatem prowadzić do podwyższenia poziomu ochrony konsumenta⁸ w Polsce. Istnienie w systemie prawnym norm choćby o charakterze dyspozytywnym, wskazujących, jaki sposób rozłożenia praw i obowiązków stron jest odpowiedni w przypadku danej grupy umów, stanowi punkt odniesienia podczas oceny, czy w konkretnym stanie faktycznym umowa została ukształtowana w sposób dopuszczalny⁹. Wraz

⁶ K. Południak-Gierz, *Dochodzenie...*

⁷ A. Wiewiórowska-Domagalska, F. Zoll, K. Południak-Gierz, W. Bańczyk, *Transpozycja dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady EU 2019/771 z dnia 20 maja 2019 r. w sprawie niektórych aspektów umów sprzedaży towarów*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2021/4, s. 926; M. Namysłowska, A. Jabłonowska, F. Wiaderek, *Implementation of the Digital Content Directive in Poland: A Fast Ride on a Tandem Bike against the Traffic*, „Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law” 2021/2, nb 13. Podczas dyskusji nad transpozycją dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z 25.10.2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniającej dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającej dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.Urz. UE L 304 z 22.11.2011 r., s. 64 ze zm.; dalej dyrektywa 2011/83/UE) rozważana była możliwość odpowiedniego stosowania przepisów dotyczących sprzedaży do umów o dostarczanie usług cyfrowych, jednak art. 555 ustawy z 23.04.1964 r. – Kodeksu cywilny (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.; dalej k.c.) w proponowanym wówczas brzmieniu nie został przyjęty. Zob. T. Targosz, M. Wyrwiński, *Dostarczanie treści cyfrowych a umowa sprzedaży. Uwagi na tle projektu nowelizacji art. 555 kodeksu cywilnego*, „Forum Prawnicze” 2015/1, s. 20.

⁸ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Strategia jednolitego rynku cyfrowego dla Europy, COM/2015/0192 final*, pkt 2.1.; motywy 5–6 dyrektywy 2019/770.

⁹ Tak w kontekście umów o świadczenie usług: A. Wiewiórowska-Domagalska, *Refleksje...*, s. 217.

z wejściem w życie¹⁰ dyrektywy w polskim systemie prawnym pojawił się dodatkowy punkt odniesienia, ułatwiający m.in. ustalenie treści umowy o dostarczenie treści lub usługi cyfrowej i w konsekwencji weryfikację, czy doszło do spełnienia świadczenia zgodnie z umową, oraz wskazanie uprawnień konsumenta w razie niezgodności świadczenia z umową. Ma to szczególne znaczenie, gdyż w zależności od tego, czy umowa o dostarczanie treści i usług cyfrowych została ukształtowana jako umowa nazwana (np. najem, sprzedaż, świadczenie usług, darowizna¹¹), czy jako umowa nienazwana, różne przepisy Kodeksu cywilnego mogą znaleźć zastosowanie zarówno podczas ustalania treści stosunku prawnego powstałego wskutek zawarcia umowy, jak i na etapie późniejszym, podczas oceny konsekwencji niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków przez którąkolwiek ze stron, w szczególności spełnienia świadczenia niezgodnie z treścią zobowiązania. Regulacja poszczególnych typów umów różni się, co sprawia, że konsument zawierający dwie umowy o dostarczenie podobnej treści lub usługi cyfrowej w przypadku każdej z nich może być w odmiennej sytuacji prawnej.

Dyrektywa 2019/770 nie odnosi się do kwestii kwalifikacji typologicznej umów, gdzie przedmiotem świadczenia jest usługa lub treść cyfrowa¹², a zostawia państwom członkowskim swobodę w tym zakresie, regulując kwestie dotyczące niezgodności świadczenia z umową w sposób zbliżony do rękojmi przy umowach sprzedaży¹³. Oznacza to, że obecnie niezależnie od tego, czy zastosowanie znajdą przepisy regulujące którąkolwiek z umów nazwanych, konsumentowi przysługują uprawnienia wynikające z dyrektywy. Powinno to znacząco przyczynić się do poprawy sytuacji konsumentów zawierających takie umowy, bowiem dostępne w poprzednim stanie prawnym mechanizmy ochronne były nieodpowiednie. Adekwatność ewentualnych roszczeń i skuteczność ich dochodzenia były ograniczone przez: kształt przesłanek powstania roszczenia (np. trudności związane z wykazaniem szkody, gdy niezgodność świadczenia z umową nie wpływa w oczywisty sposób na jego wartość); zakres roszczenia (wysokość odszkodowania – art. 471 k.c.; zakres okoliczności, za które druga strona odpowiada – art. 891 k.c., art. 55 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹⁴);

¹⁰ Na temat trudności związanych ze stosowaniem prawa w okresie między wejściem w życie dyrektyw (1.01.2022 r.) a wejściem w życie przepisów je transponujących (1.01.2023 r.) zob.: K. Południak-Gierz, *Dochodzenie...*, pkt 4.2.; F. Zoll, K. Południak-Gierz, W. Bańczyk, Poland, [w:] *Harmonizing Digital Contract Law, The Impact of EU Directives 2019/770 and 2019/771 and the Regulation of Online Platforms*, red. A. de Franceschi, R. Schulze, Baden-Baden 2023.

¹¹ M. Namysłowska, A. Jabłonowska, F. Wiaderek, *Implementation...*, nb 14.

¹² Por. motywy 12 dyrektywy 2019/771; K. Sein, G. Spindler, *The new Directive on Contracts for the Supply of Digital Content and Digital Services – Scope of Application and Trader's Obligation to Supply*, cz. 1, „European Review of Contract Law” 2019/15(3), s. 260, <https://doi.org/10.1515/ercl-2019-0016>; M. Pecyna, *Implementacja dyrektywy o umowach o dostarczanie treści cyfrowych lub usługi cyfrowej – wyzwania dla ustawodawcy krajowego*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2021/3, s. 608.

¹³ Zbliżony opis wymogów zgodności z umową – zob. J.M. Carvalho, *Sale of Goods and Supply of Digital Content and Digital Services – Overview of Directives 2019/770 and 2019/771*, „Journal of European Consumer and Market Law” 2019/5, s. 199. Analogiczne uprawnienia w przypadku braku zgodności z umową – J.M. Carvalho, *Sale...*, s. 201.

¹⁴ Ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 2509) – dalej u.p.a.p.p.

przedmiot roszczenia (odszkodowanie jako instrument niepozwalający na skuteczną ochronę interesu konsumenta); sposób określenia podmiotu chronionego (kontrahent konsumenta jako podmiot wymagający szczególnej ochrony – art. 55 u.p.a.p.p.); odmienności typowych ryzyk pojawiających się w przypadku umów o dostarczenie treści lub usługi cyfrowej i w przypadku przepisów, które mogą do nich znaleźć zastosowanie wprost lub przez analogię (regulacja umów o świadczenie usług)¹⁵.

W praktyce wprowadzenie regulacji tej grupy umów konsumenckich powinno mieć szczególnie pozytywny wpływ na sytuację konsumentów zawierających umowy o dostarczenie treści lub usługi cyfrowej także dlatego, że umowy te stanowią stosunkowo nowe zjawisko w obrocie – ich poprawne zakwalifikowanie jako umowy nienazwanej, mieszanej lub umowy określonego rodzaju może sprawiać trudności podmiotom stosującym prawo, w tym sądom¹⁶. Efektywność ochrony na gruncie przepisów krajowych przed wejściem w życie dyrektywy była dodatkowo ograniczona z uwagi na powszechnie występujące w obrocie mylne przekonania co do praw i obowiązków osoby, na której rzecz miała zostać dostarczona treść lub usługa cyfrowa¹⁷, w tym przekonanie, że taka umowa prowadzi do nabycia treści cyfrowej na własność¹⁸.

W praktyce trudności może powodować ocena, czy w danym stanie faktycznym zastosowanie znajdują przepisy transponujące dyrektywę 2019/770 czy 2019/771¹⁹. To, który reżim prawny odnosi się do konkretnej umowy, ma znaczenie szczególnie w kontekście określenia podmiotu odpowiedzialnego za brak zgodności z umową²⁰. W przypadku dyrektywy 2019/771 odpowiedzialny za brak zgodności, także treści cyfrowej zawartej w rzeczy lub z nią połączonej, jest sprzedawca; natomiast w przypadku dyrektywy 2019/770 – dostawca treści lub usługi cyfrowej. Dyrektywy 2019/770 nie stosuje się, jeśli treści cyfrowe są zawarte w rzeczy lub z nią połączone w taki sposób, że brak tych treści cyfrowych lub usługi cyfrowej uniemożliwiłby tym towarom spełnianie ich funkcji oraz są dostarczane wraz z rzeczą na podstawie umowy sprzedaży tej rzeczy, niezależnie od tego, czy takie treści cyfrowe lub usługa cyfrowa są dostarczane przez sprzedawcę, czy przez osobę

¹⁵ Szerzej: K. Południak-Gierz, *Dochodzenie...*, pkt 2.4.

¹⁶ T. Targosz, M. Wyrwiński, *Dostarczanie...*, s. 19; A. Wiewiórowska-Domagalska, *Refleksje...*, s. 278.

¹⁷ Zob. np. badania dotyczące zdolności konsumentów rozróżniania umów sprzedaży i umów licencyjnych zawieranych przez internet – raport U.S. Department of Commerce Internet Policy Task Force, *White Paper On Remixes, First Sale, and Statutory Damages 2016*, s. 68, <https://www.uspto.gov/sites/default/files/documents/copyrightwhitepaper.pdf> (dostęp: 11.06.2023 r.); K. Koman, *Środki ochrony prawnej konsumentów w przypadku braku zgodności treści lub usług cyfrowych z umową*, „internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2020/7, s. 25, https://ikar.wz.uw.edu.pl/images/numery/70/iKAR_7_9_20_7Koman.pdf (dostęp: 11.06.2023 r.).

¹⁸ M. Jagielska, *Od konsumenta do użytkownika (o istotnej zmianie współczesnego prawa konsumenckiego)*, „Państwo i Prawo” 2021/11, s. 40.

¹⁹ Poza trudnościami o charakterze prawnym (ocena spełnienia przesłanek kwalifikowalności umowy jako umowa o dostarczanie treści i usług cyfrowych lub umowa sprzedaży mieszcząca się w zakresie regulacji dyrektywy 2019/771; zob. K. Sein, G. Spindler, *The new...*, cz. 1, s. 269–270) pojawia się też ryzyko omyłki kwalifikacyjnej spowodowane przez użycie określonych pojęć przez strony (np. ryzyko kwalifikacji „sprzedaży usług” jako umowy sprzedaży usług); zob. A. Wiewiórowska-Domagalska, *Refleksje...*, s. 229.

²⁰ K. Sein, G. Spindler, *The new...*, cz. 1, s. 271.

trzecią (wówczas zastosowanie znajduje dyrektywa 2019/771)²¹. W przypadku wątpliwości przyjmuje się, że te treści cyfrowe lub usługa cyfrowa objęte są umową sprzedaży.

2.2. Zakres podmiotowy dyrektyw i (dalsze) rozbieżności odpowiedzialności za niezgodność rzeczy sprzedanej bądź dostarczonej treści lub usługi cyfrowej

Choć dyrektywy 2019/770 i 2019/771 obejmują swoim zakresem umowy konsumenckie²², to ustawodawca unijny dopuszcza rozszerzenie zakresu ochrony konsumenckiej „na osoby fizyczne lub prawne, które nie są konsumentami w rozumieniu niniejszej dyrektywy, takie jak organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa typu startup lub MŚP”²³. W ramach transpozycji²⁴ ustawodawca polski rozszerzył zakres podmiotowy zastosowania dyrektyw. Artykuł 7aa u.p.k. przewiduje rozszerzenie ochrony przyznanej konsumentom w rozdz. 4, 5a, 5b u.p.k. na osobę fizyczną zawierającą „umowę bezpośrednio związaną z jej działalnością gospodarczą, gdy z treści tej umowy wynika, że nie ma ona dla tej osoby charakteru zawodowego, wynikającego w szczególności z przedmiotu wykonywanej przez nią działalności gospodarczej, udostępnionego na podstawie przepisów o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej”. Oznacza to, że w granicach tego rozszerzenia także dochodzi do pełnej harmonizacji przepisów krajowych z prawem unijnym. Wskazany sposób i zakres rozszerzenia zastosowania norm transponujących dyrektywy może budzić wątpliwości²⁵. Sformułowanie art. 7aa u.p.k. jest wadliwe i powoduje trudności interpretacyjne, jego uzasadnienie aksjologiczne jest zaś nieprzekonujące²⁶.

²¹ Artykuł 3 ust. 4 dyrektywy 2019/770; art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z 30.05.2014 r. o prawach konsumenta (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 287 ze zm.) – dalej u.p.k.

²² Zob. art. 3 dyrektywy 2019/770.

²³ Motyw 16 dyrektywy 2019/770. Tak też w motywie 21 dyrektywy 2019/771.

²⁴ Ustawa z 4.11.2022 r. o zmianie ustawy o prawach konsumenta, ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 2337).

²⁵ A. Kołodziej, *Wpływ zastosowania metody harmonizacji pełnej w zakresie uprawnień konsumenta w dyrektywie 2019/771 na przyszłą zmianę kodeksowego poziomu ochrony konsumenta z rękojmi*, cz. 1, „Przegląd Prawa i Administracji” 2021/4072, s. 222–223, <https://doi.org/10.19195/0137-1134.127.14>; B. Gnela, *Uwagi na temat wybiórczego rozszerzenia zakresu ochrony konsumenckiej na niektórych przedsiębiorców będących osobami fizycznymi*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 2022/4101, s. 611–613, <https://doi.org/10.19195/0524-4544.334.51>.

²⁶ A. Brzozowski, [w:] *Kodeks cywilny*, t. 2, *Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, red. K. Pietrzykowski, Legalis/el. 2021, art. 556⁴, nb 3; A. Kubiak-Cyruł, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Załucki, Legalis 2020/el., art. 556⁴, nb 2; J. Kabza, *Przepisy o quasi-konsumentach a zasada równości przedsiębiorców*, [w:] *Swoboda działalności gospodarczej. Próba oceny polskich regulacji prawnych*, red. J. Glumińska-Pawlic, B. Przywora, Warszawa 2021, § 3; J. Wiak, *Rozszerzenie ochrony konsumenckiej w kodeksie cywilnym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2020/5, s. 38, <https://doi.org/10.33226/0137-5490.2020.5.4>; K. Zagrobelny, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis/el. 2021, art. 385⁵, nb 4; P. Mikłaszewicz, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. serii K. Osajda, red. tomu W. Borysiak, Legalis/el. 2022, art. 385⁵; mniej stanowczo: B. Wyżykowski, *Ochrona „konsumencka” niektórych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – wybrane zagadnienia*, „internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2020/7(9), s. 80, https://ikar.wz.uw.edu.pl/images/numery/70/iKAR_7_9_20___10Wyzykowski.pdf (dostęp: 11.06.2023 r.).

Dodatkowo wprowadzenie wyłącznie ograniczonego rozszerzenia zastosowania przepisów dyrektyw rodzi negatywne konsekwencje zarówno dla spójności systemu prawa, jak i jego stosowania.

Z perspektywy regulacji umów sprzedaży dochodzi do ponownego rozbicia reżimu rękojmi²⁷: odmiennie regulowana jest odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu rękojmi w umowach zawieranych w obrocie powszechnym i profesjonalnym (k.c.), a odmiennie w umowach konsumenckich (u.p.k.) – przy czym, jeśli przedmiot umowy sprzedaży zawartej przez konsumenta (lub osobę fizyczną, określoną w art. 556⁴ k.c.) jest nieruchomością, to zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu cywilnego.

Dodatkowo w art. 3–3a u.p.k. zawarty został katalog umów, w przypadku których nie znajdują zastosowania przepisy u.p.k. Problem polega na tym, że w dyrektywach 2019/770 i 2019/771 brak analogicznych ograniczeń, zatem ustawodawca polski nie był uprawniony do wyłączania zastosowania przepisów transponujących wymienione dyrektywy. Na przykład w przypadku umów sprzedaży zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa, jeżeli konsument jest zobowiązany do zapłaty kwoty nieprzekraczającej 50 zł, konieczne więc będzie, w ramach wykładni zgodnej z dyrektywą, dokonanie redukcji przepisu, tak aby konsument mógł skorzystać z ochrony przewidzianej w rozdziale 5a u.p.k.

Ponadto, w poprzednim stanie prawnym, w przypadku osób fizycznych zawierających umowę bezpośrednio związaną z ich działalnością gospodarczą, gdy z treści tej umowy wynika, że nie posiada ona dla tych osób charakteru zawodowego, wynikającego w szczególności z przedmiotu wykonywanej przez nią działalności gospodarczej, udostępnionego na podstawie przepisów o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, dopuszczalne było rozszerzenie, ograniczenie lub wyłączenie odpowiedzialności zgodnie z art. 558 k.c. Natomiast obecna regulacja rękojmi w u.p.k. nie przewiduje możliwości ograniczenia lub wyłączenia rękojmi, stąd też osoby te tracą możliwość umownego ograniczenia lub wyłączenia rękojmi, z wyjątkiem sytuacji, gdy umowa sprzedaży przez nie zawarta dotyczy nieruchomości.

Efekt rozbicia regulacyjnego, który wystąpił w przypadku umów o dostarczanie treści i usług cyfrowych, jest zwielokrotniony. Umowy o dostarczanie treści i usług cyfrowych (nawet o tożsamej treści) zawierane przez konsumentów oraz ww. przedsiębiorców będą oceniane z perspektywy przepisów ustawy o prawach konsumenta transponujących dyrektywę 2019/770; natomiast umowy zawarte przez inne osoby – z perspektywy dotychczasowej regulacji kodeksowej (w zależności od sposobu ukształtowania umowy zastosowanie będą znajdowały różne przepisy Kodeksu cywilnego). Ustalenie treści umowy o dostarczenie treści lub usługi cyfrowej będzie przebiegało inaczej w przypadku każdej z tych grup. Powstanie także mozaika

²⁷ Na temat trudności wynikających z rozbicia systemu rękojmi na gruncie dyrektywy 1999/44/WE zob. K. Południak-Gierz, *Wpływ...*, pkt 2.1; A. Kurowska, *Implementacja dyrektywy o sprzedaży konsumenckiej do porządków prawnych wybranych państw członkowskich*, „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego” 2008/6, s. 96.

reżimów odpowiedzialności za niezgodność treści lub usługi cyfrowej z umową. Skutek ten pozostaje w sprzeczności z zamierzeniem ustawodawcy unijnego, który wyraźnie wskazuje, że przyjęcie dyrektywy (przynajmniej na gruncie prawa konsumenckiego) ma na celu zapobieżenie „rozdrobnieniu prawnemu, które wynikłoby z przyjęcia nowych przepisów krajowych dotyczących treści cyfrowych i usług cyfrowych” (motyw 7 dyrektywy 2019/770).

2.3. Pojęcie konsumenta

Ustawodawca unijny dopuścił możliwość rozszerzenia przez państwa członkowskie definicji konsumenta, tak by obejmowała ona także osoby fizyczne podejmujące działania „w celach, które częściowo są związane z działalnością handlową danej osoby, a częściowo nie, natomiast cel działalności handlowej jest do tego stopnia ograniczony, że nie dominuje w ogólnym kontekście umowy” (motyw 22 dyrektywy 2019/771, motyw 17 dyrektywy 2019/770). Definicja dyrektywalna pojęcia „konsument” nie obejmuje zatem działania o celu mieszanym²⁸. Stanowi zawężenie definicji konsumenta w porównaniu z dotychczasowym *acquis communautaire*²⁹, w szczególności z rozwiązaniami przyjętymi w dyrektywie 2011/83/UE (motyw 17), dyrektywie 2014/17/UE³⁰ (motyw 12) oraz dyrektywie 2013/11/UE³¹ (motyw 18). Z uwagi na to, że dotychczas w prawie polskim przyjmowano, iż definicja konsumenta obejmuje czynności o celu mieszanym³², nieskorzystanie z możliwości rozszerzenia definicji konsumenta podczas transpozycji dyrektywy przez ustawodawcę polskiego prowadzi do zawężenia zakresu ochrony konsumenckiej w zakresie regulacji dyrektyw 2019/770 i 2019/771.

W motywie 23 dyrektywa 2019/771 przewiduje, że za sprzedawców mogą być uznani dostawcy platform, jeżeli działają oni w celach związanych ze swoją działalnością gospodarczą oraz jako bezpośredni partnerzy umowni konsumentów na potrzeby sprzedaży towarów, i pozostawia państwom członkowskim możliwość rozszerzenia stosowania niniejszej dyrektywy na dostawców platform, którzy nie spełniają wymogów uznania za sprzedawcę na gruncie dyrektywy. Odpowiednio motyw 18 dyrektywy 2019/770 dopuszcza możliwość rozszerzenia przez państwa członkowskie zakresu stosowania dyrektywy na dostawców platform, którzy nie

²⁸ K. Sein, G. Spindler, *The new...*, cz. 1, s. 262.

²⁹ R. Schulze, F. Zoll, *European...*, s. 102-106; F. Zoll, *O (nie)znowelizowanym pojęciu konsumenta, czyli o chęci uniknięcia niejasności i co z tego wynikło*, [w:] *Usus magister est optimus. Rozprawy prawnicze ofiarowane Profesorowi Andrzejowi Kubasowi*, red. B. Jelonek-Jarco, R. Kos, J. Zawadzka, Warszawa 2016, s. 295-297.

³⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z 4.02.2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniająca dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) 1093/2010 (Dz.Urz. UE L 60 z 28.02.2014 r., s. 34 ze zm.).

³¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE z 21.05.2013 r. w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (dyrektywa w sprawie ADR w sporach konsumenckich) (Dz.Urz. UE L 165 z 18.06.2013 r., s. 63).

³² F. Zoll, *O (nie)znowelizowanym...*, [w:] *Usus...*, s. 297-299.

spełniają wymogów uznania za przedsiębiorcę zgodnie z dyrektywą. W prawie polskim nie przewidziano rozszerzenia zakresu zastosowania przepisów transponujących dyrektywę na tę grupę dostawców platform.

Dyrektywa 2019/771 znajduje zastosowanie wyłącznie w przypadku sprzedaży rzeczy ruchomych, pozostawiając państwu członkowskiemu możliwość rozszerzenia zastosowania dyrektywy na umowy sprzedaży nieruchomości (motyw 12)³³. Na gruncie poprzednich przepisów sprzedaż konsumencka ruchomości i nieruchomości była regulowana tożsamo, choć różny był czas, w którym sprzedawca odpowiadał za wady rzeczy (art. 568 k.c.). Reżim odpowiedzialności sprzedawcy za wady nieruchomości w przypadku umów konsumenckich nie uległ zmianie wraz z wejściem w życie przepisów transponujących dyrektywę 2019/771. Odrębnie została natomiast uregulowana odpowiedzialność sprzedawcy za wady rzeczy ruchomej sprzedanej konsumentowi.

Różnice istniejące pomiędzy reżimami są, z perspektywy przedmiotu regulacji, nieuzasadnione (przykładowo: zgodnie z art. 556² k.c. odnośnie nieruchomości, jeśli „wada została stwierdzona przed upływem roku od dnia wydania rzeczy sprzedanej, domniemywa się, że wada lub jej przyczyna istniała w chwili przejścia niebezpieczeństwa na kupującego”; natomiast w myśl art. 43c u.p.k. co do rzeczy ruchomych domniemanie wady działa przez okres 2 lat od dostarczenia rzeczy).

2.4. Konsekwencje wyboru metody harmonizacji

Dyrektywy 2019/770 i 2019/771, w odróżnieniu od dyrektywy 1999/44/WE, oparto na metodzie harmonizacji maksymalnej³⁴. W konsekwencji ustawodawcy krajowi zostali pozbawieni możliwości wprowadzenia, w ramach transpozycji, przepisów bardziej korzystnych dla konsumentów niż standard wynikający z dyrektywy³⁵. Jest to efekt dążenia do równowagi pomiędzy zapewnieniem konsumentom państw członkowskich wysokiego poziomu ochrony na rynku UE (ochrona zaufania konsumenta co do minimalnego standardu ochronnego wynikającego z dyrektywy) a zmniejszeniem kosztów prowadzenia działalności przez przedsiębiorców (ochrona zaufania przedsiębiorcy co do jednolitej treści norm prawa krajowego w różnych państwach członkowskich w zakresie obowiązywania dyrektyw)³⁶.

³³ Przeciwno takiemu rozszerzeniu, ale nieprzekonująco: M. Radwański, *Implementacja dyrektywy 2019/771 do polskiego porządku prawnego - wybrane problemy*, [w:] *Reklamacje, mediacje i inne postępowania w sprawach konsumenckich*, red. Z. Długosz, K. Podgórski, E. Sługoicka-Krupa, Legalis/el. 2021, rozdział VI pkt 3.

³⁴ Zob. art. 4 dyrektywy 2019/770, art. 4 dyrektywy 2019/771. Zob. też G. Howells, C. Twigg-Flesner, T. Wilhelmsson, *Rethinking EU Consumer Law*, Abingdon 2018, s. 168.

³⁵ J.M. Carvalho, *Sale...*, s. 200; M. Pecyna, *Implementacja...*, s. 608.

³⁶ G. Howells, C. Twigg-Flesner, T. Wilhelmsson, *Rethinking...*, s. 4; A. Wiewiórska-Domagalska, F. Zoll, K. Południak-Gierz, W. Bańczyk, *Transpozycja...*, s. 916.

Zastąpienie dyrektywy minimalnej dyrektywą przewidującą harmonizację maksymalną może powodować obniżenie poziomu ochrony konsumenta na gruncie prawa krajowego, nawet jeśli przewidziane w akcie unijnym rozwiązania są tożsame. Ustawodawca krajowy traci bowiem możliwość wprowadzenia w regulowanym zakresie norm przewidujących standardy prawne wyższe niż przewidziane w akcie prawa UE³⁷.

Przykładowo dyrektywa 1999/44/WE przewidywała hierarchię uprawnień w przypadku wady rzeczy sprzedanej, jednakże polski ustawodawca – korzystając ze swobody pozostawionej z uwagi na harmonizację minimalną – zdecydował się przyznać kupującemu możliwość wyboru pomiędzy żądaniem wymiany lub naprawy rzeczy a obniżeniem ceny czy odstąpieniem od umowy (art. 560 i 561 k.c.)³⁸. Ta możliwość przyznania uprawnionemu prawa wyboru najbardziej korzystnego z punktu widzenia jego interesów uprawnienia odpadła na gruncie dyrektywy 2019/771 – przewidującej tę samą hierarchię uprawnień – właśnie ze względu na harmonizację maksymalną³⁹. Dyrektywa 2019/770 również ma charakter maksymalny. Pomimo braku w prawie krajowym szczególnej regulacji umów, których przedmiotem są usługi lub treści cyfrowe, i w tym przypadku sposób harmonizacji mógłby – na płaszczyźnie abstrakcyjnej – prowadzić do obniżenia poziomu ochrony konsumenta. Byłoby tak wówczas, gdyby normy prawa krajowego stosowane w razie braku szczególnej regulacji przewidywały poziom ochrony wyższy niż przepisy dyrektywy 2019/770.

Oceniając wpływ obu dyrektyw na poziom ochrony konsumenta w Polsce, należy jednak zauważyć, że w wielu miejscach pozostawiły one państwom członkowskim możliwość rozszerzenia przewidzianych w nich zakresów ochrony⁴⁰.

2.5. Cele dyrektywy 2019/771

– ku bardziej ekologicznemu prawu sprzedaży konsumenckiej

Ewolucja celów ustawodawcy unijnego nie polega wyłącznie na zmianie percepcji roli regulacji konsumenckiej (ochrona konsumenta przestaje być postrzegana jako samoistny cel regulacyjny, a zaczyna być widziana jako element mający sprzyjać rozwojowi wspólnego rynku)⁴¹.

W dyrektywie 2019/771 w kontekście wymogu trwałości rzeczy wspomniany został jednak także nowy cel – wspieranie bardziej zrównoważonej konsumpcji i gospodarki o obiegu zamkniętym. Motyw 32 dyrektywy 2019/771 wyznacza ogólną

³⁷ A. Kołodziej, *Wpływ...*, cz. 1, s. 215.

³⁸ F. Zoll, *Ekologiczne prawo sprzedaży – bardzo wstępne uwagi*, [w:] *Wykonanie zobowiązań. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Adamowi Brzozowskiemu*, red. K. Bilewska, D. Krekora-Zajac, Warszawa 2021, s. 642.

³⁹ F. Zoll, *Ekologiczne...*, [w:] *Wykonanie...*, s. 643; A. Wiewiórowska-Domagalska, F. Zoll, K. Południak-Gierz, W. Bańczyk, *Transpozycja...*, s. 916.

⁴⁰ J.M. Carvalho, *Sale...*, s. 196.

⁴¹ G. Howells, C. Twigg-Flesner, T. Wilhelmsson, *Rethinking...*, przedmowa.

dyrektywę interpretacyjną⁴². Tym samym tzw. zielona polityka UE⁴³ zaczyna wpływać także na konsumenckie⁴⁴ prawo sprzedaży⁴⁵.

Konieczność uwzględnienia owego nowego celu, nietypowego dla tradycyjnego prawa umów, może wpływać na wykładnię przepisów dyrektywy, jak również

⁴² F. Zoll, *Czy nowa dyrektywa o sprzedaży zapowiada ekologiczną rewolucję? Uwagi na kanwie kilku niemieckich orzeczeń odnoszących się do kwestii ochrony środowiska w związku z odpowiedzialnością z tytułu rękojmi, [w:] Nauka prawa a wyzwania XXI wieku. Księga jubileuszowa z okazji 170-lecia istnienia Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. K. Oplustil, P. Tuleja, K. Prokopowicz, Kraków 2022, *passim*.

⁴³ *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy, COM/2020/98 final*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=COM%3A2020%3A98%3AFIN> (dostęp: 11.06.2023 r.); dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE z 21.10.2009 r. ustanawiająca ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią (Dz.Urz. UE L 285 z 31.10.2009 r., s. 10 ze zm.) i powiązane rozporządzenia; rozporządzenia dotyczące oznakowania ekologicznego: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 66/2010 z 25.11.2009 r. w sprawie oznakowania ekologicznego UE (Dz.Urz. UE L 27 z 30.01.2010 r., s. 1 ze zm.); rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z 30.05.2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) 834/2007 (Dz.Urz. UE L 150 z 14.06.2018 r., s. 1 ze zm.); regulacje dotyczące odpadów, m.in. dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady: 2000/53/WE z 18.09.2000 r. w sprawie pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz.Urz. UE L 269 z 21.10.2000 r., s. 34 ze zm.); 2006/66/WE z 6.09.2006 r. w sprawie baterii i akumulatorów oraz zużytych baterii i akumulatorów oraz uchylająca dyrektywę 91/157/EWG (Dz.Urz. UE L 266 z 26.09.2006 r., s. 1 ze zm.); 2012/19/UE z 4.07.2012 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (Dz.Urz. UE L 197 z 24.07.2012 r., s. 38 ze zm.); 2018/850 z 30.05.2018 r. zmieniająca dyrektywę 1999/31/WE w sprawie składowania odpadów (Dz.Urz. UE L 150 z 14.06.2018 r., s. 100); 94/62/WE z 20.12.1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (Dz.Urz. UE L 365 z 31.12.1994 r., s. 10 ze zm.); 2011/65/UE z 8.06.2011 r. w sprawie ograniczenia stosowania niektórych niebezpiecznych substancji w sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz.Urz. UE L 174 z 1.07.2011 r., s. 88 ze zm.); 2019/904 z 5.06.2019 r. w sprawie zmniejszenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko (Dz.Urz. UE L 155 z 12.06.2019 r., s. 1).

⁴⁴ Zbiorczo na temat prawa konsumenckiego i zrównoważonego rozwoju: *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady, Nowy program na rzecz konsumentów. Poprawa odporności konsumentów na potrzeby trwałej odbudowy, COM/2020/696 final*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0696> (dostęp: 11.03.2023 r.); E. Terryn, *The New Consumer Agenda: A Further Step Toward Sustainable Consumption?*, „Journal of European Consumer and Market Law” 2021/1, s. 1-3; E. Terryn, E. Van Gool, *The Role of European Consumer Regulation in Shaping the Environmental Impact of E-Commerce*, „Journal of European Consumer and Market Law” 2021/3, s. 89, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3732911>; B. Keirsbilck, E. Terryn, A. Michel, I. Alogna, *Sustainable Consumption and Consumer Protection Legislation*, Luxembourg 2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/648769/IPOL_IDA\(2020\)648769_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/648769/IPOL_IDA(2020)648769_EN.pdf) (dostęp: 11.06.2023 r.).

⁴⁵ H.-W. Micklitz, *Squaring the Circle? Reconciling Consumer Law and the Circular Economy*, „Journal of European Consumer and Market Law” 2019/6, s. 231-232; E. Terryn, *A Right to Repair? Towards Sustainable Remedies in Consumer Law*, [w:] *Consumer Protection in a Circular Economy*, red. B. Keirsbilck, E. Terryn, Cambridge 2019, s. 127; F. Zoll, *Ekologiczne...*, [w:] *Wykonanie...*, s. 639; F. Zoll, K. Południak-Gierz, W. Bańczyk, *Sustainable consumption and circular economy in the Directive 2019/771*, „Pravovedenie” 2020/4, s. 526-550, <https://doi.org/10.21638/spbu25.2020.406>; E. Van Gool, A. Michel, *The New Consumer Sales Directive 2019/771 and Sustainable Consumption: A Critical Analysis*, „Journal of European Consumer and Market Law” 2021/4, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3732976>; M. García Goldar, *The inadequate approach of Directive (EU) 2019/771 towards the circular economy*, „Maastricht Journal of European and Comparative Law” 2021/29(1), s. 9-24, <https://doi.org/10.1177/1023263X211051827>; A. de Franceschi, *Planned Obsolescence challenging the Effectiveness of Consumer Law and the Achievement of a Sustainable Economy*, „Journal of European Consumer and Market Law” 2018/6, s. 220.

przepisów dokonujących ich transpozycji do prawa krajowego⁴⁶. Pojawi się konieczność oceny zgodności dotychczas przyjmowanej w orzecznictwie wykładni z aksjologią nowej dyrektywy, co zwłaszcza w początkowych latach obowiązywania nowej regulacji może zmniejszać pewność prawa. W szczególności część orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości może stracić aktualność (np. w art. 13 ust. 3 dyrektywy 2019/771 przewidziano możliwość podniesienia zarzutu bezwzględnej nieproporcjonalności, co w świetle orzecznictwa na tle dyrektywy 1999/44/WE było niedopuszczalne⁴⁷).

Z jednej strony potrzeba wyważenia interesów stron umowy oraz interesu zewnętrznego (kwestie środowiskowe) może prowadzić do obniżenia ochrony konsumenckiej w przypadkach, gdy interes konsumenta nie da się pogodzić z zapewnieniem minimalnego poziomu efektywności ekologicznej rozstrzygnięcia. Wówczas będzie należało rozstrzygnąć o kolizji interesów – przede wszystkim dokonać oceny, czy w świetle celów dyrektywy zasadne jest odmówienie konsumentowi ochrony (np. możliwości skorzystania z konkretnego uprawnienia) z uwagi na szczególne okoliczności sprawy i – przykładowo – nieproporcjonalne koszty środowiskowe związane z realizacją uprawnienia. Z drugiej strony jednak w niektórych przypadkach uwzględnienie motywu 32 dyrektywy 2019/771 może prowadzić także do zwiększenia uprawnień konsumenta. Jeśli rzecz obciążona jest nieusuwalną wadą, która sprawia, że korzystanie z rzeczy zagraża środowisku, wada taka nie będzie mogła zostać uznana za nieistotną, co uprawnia konsumenta do odstąpienia od umowy⁴⁸.

3. Ocena szczegółowa wpływu dyrektyw 2019/771 i 2019/770 na poziom ochrony konsumenta w Polsce

3.1. Pojęcie niezgodności sprzedanej rzeczy bądź dostarczanej treści lub usługi cyfrowej z umową

W dyrektywach 2019/771 (art. 6 i 7) i 2019/770 (art. 7 i 8), w celu przeciwdziałania praktyce polegającej na opisywaniu rzeczy jako niespełniającej standardowych

⁴⁶ F. Zoll, *Czy nowa...*, [w:] *Nauka...*, *passim*; F. Zoll, *Ekologiczne...*, [w:] *Wykonanie...*, s. 640 i 644 (w kontekście zarzutu niemożliwości lub nieproporcjonalności względnej wybranego przez kupującego sposobu doprowadzenia rzeczy do zgodności z umową); A. Beckers, *Environmental Protection meets Consumer Sales*, „*European Review of Contract Law*” 2018/2, s. 157-189, <https://doi.org/10.1515/ercl-2018-1009> (w kontekście zakresu odszkodowania w przypadku braku zgodności rzeczy sprzedanej z umową, gdy niezgodność ta związana jest z niedopełnieniem standardów środowiskowych); K. Południak-Gierz, *Eco-reasonableness. Possibility of incorporating green principles into general private law clauses*, [w:] *Quo vadis commercial contract? Reflections on sustainability, ethics and technology in the emerging law and practice of global commerce*, red. M. Heidemann, M. Andenas, Cham 2023, *passim* (wykładnia umowy w ramach standardu uzasadnionych oczekiwań konsumenta).

⁴⁷ Zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej TSUE) z 16.06.2011 r., C-65/09 i C-87/09, Gebr. Weber GmbH przeciwko Jürgen Wittmer (C-65/09) oraz Ingrid Putz przeciwko Medianess Electronics GmbH (C-87/09), ECLI:EU:C:2011:396, pkt 71 i 78.

⁴⁸ F. Zoll, *Czy nowa...*, [w:] *Nauka...*, *passim*.

wymogów, aby wyłączyć działanie rękojmi w tym zakresie⁴⁹, został wprowadzony podział na subiektywne i obiektywne wymogi zgodności z umową⁵⁰. Wymogi te mają charakter równorzędny⁵¹, przy czym dopuszczalne jest uchylenie poszczególnych wymogów obiektywnych, jeśli konsument w momencie zawarcia umowy odrębnie i wyraźnie zgodzi się, aby konkretna cecha przedmiotu świadczenia odbiegała od określonego standardu (art. 7 ust. 5 dyrektywy 2019/771; art. 8 ust. 5 dyrektywy 2019/770). Dotychczas w prawie polskim odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu rękojmi była wyłączona, jeżeli kupujący wiedział o wadzie rzeczy w chwili zawarcia umowy (art. 557 § 1 k.c.). Dlatego rozwiązanie wprowadzone w ramach transpozycji dyrektywy 2019/771 w art. 43b ust. 4 u.p.k., w myśl którego sama wiedza konsumenta nie jest wystarczająca i konieczne jest wyrażenie przez niego osobno kwalifikowanej zgody, należy uznać za bardziej korzystne dla kupującego.

W kontekście treści i usług cyfrowych oraz rzeczy z elementami cyfrowymi pozytywne z perspektywy konsumenta jest także uzupełnienie wymogów zgodności z umową o kryteria funkcjonalności, kompatybilności oraz interoperacyjności⁵². Trzeba jednak zaznaczyć, że na gruncie obu dyrektyw interoperacyjność pojawia się wyłącznie w ramach subiektywnych wymogów zgodności z umową⁵³. Może zatem być wymagana tylko wtedy, gdy wynika to z treści umowy ustalonej na podstawie uzasadnionych oczekiwań konsumenta.

Szczególnie pozytywnie należy ocenić uwzględnienie w obu dyrektywach przez ustawodawcę unijnego kwestii aktualizacji i dostarczania treści lub usług cyfrowych w sposób ciągły przez określony czas⁵⁴. Gdy umowa przewiduje dostarczanie treści cyfrowych lub usługi cyfrowej w taki sposób, wymogi zgodności z umową powinny być spełnione przez cały czas trwania umowy (art. 10 dyrektywy 2019/771, art. 11 ust. 3 dyrektywy 2019/770, w prawie polskim – odpowiednio art. 43c ust. 3 i art. 43k ust. 6 u.p.k.)⁵⁵, a przedsiębiorca obowiązany jest do poinformowania konsumenta o kolejnych aktualizacjach (art. 8 ust. 2 dyrektywy 2019/770, art. 7 ust. 3 dyrektywy 2019/771, w prawie polskim – art. 43k ust. 3 u.p.k. stosowany odpowiednio też do umów sprzedaży rzeczy z elementami cyfrowymi).

⁴⁹ R. Schulze, F. Zoll, *European...*, s. 49; F. Zoll, *Problem negatywnego uzgodnienia cech rzeczy sprzedanej – w oczekiwaniu na wspólne europejskie prawo sprzedaży*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2012/2, s. 169–170; F. Zoll, *Rękojmia: odpowiedzialność sprzedawcy*, Legalis/el. 2018, rozdział 2 § 1. IV.

⁵⁰ J.M. Carvalho, *Sale...*, s. 198.

⁵¹ Pierwotnie proponowano uznanie kryteriów subiektywnych za dominujące i uwzględnienie kryteriów obiektywnych wyłącznie w przypadku braku regulacji umownej. Ujęcie to zostało poddane krytyce; zob. K. Sein, G. Spindler, *The new Directive on Contracts for Supply of Digital Content and Digital Services – Conformity Criteria, Remedies and Modifications*, cz. 2, „European Review of Contract Law” 2019/15(4), s. 367, <https://doi.org/10.1515/ercl-2019-0022>.

⁵² J.M. Carvalho, *Sale...*, s. 198.

⁵³ W dyrektywie 2019/770: w art. 7 lit. a – jako subiektywne wymogi zgodności; w art. 8 ust. 1 lit. b – już brak odwołania do interoperacyjności. W dyrektywie 2019/771: w art. 6 lit. a – jako subiektywne wymogi zgodności z umową; w art. 7 ust. 1 lit. d – brak odwołania do interoperacyjności.

⁵⁴ R. Schulze, F. Zoll, *European...*, s. 32.

⁵⁵ K. Sein, G. Spindler, *The new...*, cz. 2, s. 370.

Aktualizacje mające zagwarantować bezpieczeństwo i zgodność z umową produktu⁵⁶ są wymagane zarówno w przypadku dostarczania treści i usług w sposób ciągły, jak i jednorazowo⁵⁷. Ustawodawca polski w ramach transpozycji w odniesieniu do rzeczy z elementami cyfrowymi wskazał, że rzecz ta pozostaje zgodna z umową, jeśli dostępność aktualizacji jest zgodna z umową (art. 43b ust. 1 pkt 1 u.p.k.). To, czy należy przyjąć, że umowa przewiduje obowiązek dostarczania aktualizacji niekoniecznych dla utrzymania zgodności przedmiotu świadczenia z umową i nowych wersji treści lub usługi cyfrowej, należy ocenić, uwzględniając uzasadnione oczekiwania konsumenta w tym zakresie⁵⁸. Natomiast co do aktualizacji, od których zależy dalsza zgodność rzeczy lub treści czy usługi cyfrowej z umową, obowiązek ich dostarczania powstaje z mocy prawa (art. 43k ust. 3 u.p.k.). W przypadku gdy treść lub usługa cyfrowa mają być dostarczane w sposób ciągły, obowiązek zapewnienia dostępności aktualizacji koniecznych trwa przez okres 2 lat, a gdy umowa przewiduje dostarczanie przedmiotowych treści lub usług w sposób ciągły dłużej niż 2 lata – przez okres, w którym zgodnie z umową sprzedaży (której treść jest ustalana w oparciu o standard uzasadnionych oczekiwań konsumenta) mają być dostarczane treści cyfrowe lub usługa cyfrowa (art. 10 ust. 2 i 5 dyrektywy 2019/771, art. 8 ust. 4 dyrektywy 2019/770, art. 43c ust. 3, art. 43l ust. 1, 3, 4 u.p.k.)⁵⁹. Natomiast jeśli treść lub usługa dostarczane są jednorazowo, czas trwania obowiązku powinien być wyznaczony stosownie do uzasadnionych oczekiwań konsumenta (art. 7 ust. 3 lit. a dyrektywy 2019/771, art 8 ust. 2 lit. b dyrektywy 2019/770).

Trudności praktyczne w tym zakresie mogą dotyczyć rozróżnienia aktualizacji (*update*) i nowej wersji treści lub usługi cyfrowej (*upgrade, new release*)⁶⁰ oraz – powiązanego z obowiązkiem dostarczania aktualizacji – uprawnienia sprzedawcy do wprowadzania modyfikacji⁶¹. Pozytywnie należy ocenić uzależnienie dopuszczalności modyfikacji od wskazania w umowie uzasadnionych powodów takich modyfikacji (motyw 75 dyrektywy 2019/770; art. 43p u.p.k.), bez dodatkowych kosztów dla konsumenta, oraz skorelowanie ich z obowiązkiem informacyjnym i przyznanie konsumentowi prawa do odstąpienia od umowy, jeśli modyfikacja ma negatywny wpływ i nie jest nieistotna (motywy 76 i 77 oraz art. 19 dyrektywy 2019/770; błędna transpozycja w art. 43q u.p.k., który zawęża uprawnienie do wypowiedzenia umowy tylko do sytuacji, w których niezgodność ma charakter istotny). Brakuje natomiast analogicznej normy na gruncie dyrektywy 2019/771, co może stanowić źródło wątpliwości prawnych w przypadku rzeczy z elementami cyfrowymi. W niektórych

⁵⁶ Motyw 47 dyrektywy 2019/770; motyw 30 dyrektywy 2019/771; K. Sein, G. Spindler, *The new...*, cz. 2, s. 370; art. 43k ust. 3 u.p.k.

⁵⁷ Motyw 47 dyrektywy 2019/770.

⁵⁸ P. Kalamees, *Goods with Digital Elements And The Seller's Updating Obligation*, „Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law” 2021/12, s. 133.

⁵⁹ P. Kalamees, *Goods...*, s. 135. Celem wprowadzenia wymogu dostępności aktualizacji przez ustawodawcę unijnego było zapewnienie, żeby rzecz z elementami cyfrowymi pozostała zgodna z umową przez określony czas, a nie wyłącznie w chwili dostarczenia rzeczy. P. Kalamees, *Goods...*, s. 131–132.

⁶⁰ Motyw 47 dyrektywy 2019/770; K. Sein, G. Spindler, *The new...*, cz. 2, s. 370.

⁶¹ R. Schulze, F. Zoll, *European...*, s. 33. Szerzej: K. Sein, G. Spindler, *The new...*, cz. 2, s. 388–389.

jednak przypadkach kryteria przejęte z regulacji dotyczącej rzeczy fizycznych nie przystają do specyfiki obrotu treściami cyfrowymi i dostarczania usług cyfrowych (np. wymóg, aby treść lub usługa cyfrowa była zgodna z udostępnioną wersją próbną lub zapowiedzią w kontekście praktyki udostępniania programów w wersji *beta*).

W kontekście dyrektywy 2019/771 pozytywnie należy ocenić wprowadzenie kryterium trwałości jako obiektywnego wymogu zgodności rzeczy z umową. Celem tej zmiany jest ograniczenie negatywnych konsekwencji środowiskowych tzw. planowanego postarzania produktów – strategii polegającej na takim projektowaniu rzeczy, aby skrócić cykl życia produktu bez zwiększania równocześnie kosztów związanych z odpowiedzialnością sprzedawcy za jej wady (rzecz sprzedana traci swoją użyteczność niedługo po upływie czasu, w którym mogłaby zadziałać rękojmia lub gwarancja)⁶². Wprowadzenie wymogu trwałości rozumianego jako zdolność rzeczy „do zachowania ich funkcji i parametrów działania przez okres normalnego użytkowania” (art. 2 pkt 13 dyrektywy 2019/771) koresponduje z ogólnymi założeniami UE w zakresie wspierania zrównoważonej konsumpcji⁶³. Choć według niektórych przedstawicieli doktryny niemieckiej w poprzednim stanie prawnym standard uzasadnionych oczekiwań konsumenta obejmował także jego oczekiwania co do odpowiedniej trwałości towarów⁶⁴, to wyraźne jego wprowadzenie jako kryterium obiektywnej zgodności z umową powinno przyczynić się do podwyższenia poziomu ochrony konsumenta. Okoliczność, że kryterium to zostało wprowadzone także z uwagi na cele publiczne (motyw 32 dyrektywy 2019/771)⁶⁵, w typowych sytuacjach nie będzie miała znaczenia z punktu widzenia interesów kupującego. Co do zasady⁶⁶ bowiem zarówno z perspektywy kosztów środowiskowych, jak i nabywcy pożądana jest większa trwałość produktu.

Warto zauważyć, że niekiedy postuluje się wprowadzenie regulacji zróżnicowanych terminów trwałości w zależności od kategorii rzeczy – w przypadku rzeczy, których oczekiwana trwałość wynosi więcej niż 2 lata, okres odpowiedzialności sprzedawcy z tytułu rękojmi powinien zostać odpowiednio wydłużony⁶⁷. Rozwiązanie takie, choć zwiększałoby znacząco kazuistyczność prawa, byłoby wskazane: z jednej strony uprościłoby proces stosowania prawa, a z drugiej – pozwoliłoby konsumentom na łatwą weryfikację, czy ich oczekiwania co do możliwego czasu używania rzeczy są uzasadnione. Ponadto takie rozwiązanie regulacyjne mogłoby stanowić dodatkowy czynnik motywujący przedsiębiorców do takiego projektowania rzeczy, żeby zachowywały one swoje cechy i funkcjonalność przez ściśle określony czas.

⁶² J. Valant, *Briefing, Planned obsolescence: Exploring the issue, European Parliamentary Research Service*, <https://tinyurl.com/z295cct> (dostęp: 11.06.2023 r.).

⁶³ J.M. Carvalho, *Sale...*, s. 198.

⁶⁴ S. Lorenz, *Die Umsetzung der EU-Warenkaufrichtlinie in deutsches Recht*, „*Neue Juristische Wochenschrift*” 2021/29, s. 2065–2066; I. Bach, M. Wöbbeking, *Das Haltbarkeitserfordernis der Warenkauf-RL als neuer Hebel für mehr Nachhaltigkeit?*, „*Neue Juristische Wochenschrift*” 2020/37, s. 2674.

⁶⁵ F. Zoll, *Czy nowa...*, [w:] *Nauka...*, *passim*.

⁶⁶ D.R. Cooper, T.G. Gutowski, *The Environmental Impacts of Reuse: A Review*, „*Journal of Industrial Ecology*” 2017/21(1), s. 38–56, <https://doi.org/10.1111/jiec.12388>.

⁶⁷ R. Schulze, F. Zoll, *European...*, s. 49.

Podczas wykładni umowy w ramach standardu uzasadnionych oczekiwań konsumenta⁶⁸ należy uwzględnić także jego oczekiwania co do ekologiczności produktu. W konsekwencji rzecz, która nie spełnia uzasadnionych oczekiwań konsumenta, np. co do zużycia prądu czy gazu lub co do emisji zanieczyszczeń, będzie należało uznać za niezgodną z obiektywnymi wymogami zgodności z umową⁶⁹. Problematiczną kwestią może okazać się określenie, jak wysokie oczekiwania co do ekologicznej efektywności rzeczy powinny być uznane podczas tej oceny za punkt odniesienia. Na przykład konieczne będzie rozstrzygnięcie, czy podczas oceny zgodności rzeczy z umową należy wziąć pod uwagę np. oczekiwania przeciętnego konsumenta o niskiej, średniej czy wysokiej świadomości środowiskowej. Dodatkowo duże znaczenie będzie miał także wybór kontekstu decydującego podczas ustalania uzasadnionych oczekiwań takiego konsumenta – przede wszystkim, czy przyjmie się, że uzasadnione oczekiwania związane są z tym, jakie cechy mają zwykle rzeczy danego rodzaju na danym rynku oraz jakich cech kupujący mógłby oczekiwać w świetle obowiązujących przepisów⁷⁰. Z uwagi na praktykę rynkową polegającą na projektowaniu rzeczy w taki sposób, aby spełniały wymogi co do ekologicznej efektywności tylko w środowisku testowym albo wyłącznie w ściśle określonych – w praktyce rzadko występujących – warunkach⁷¹, w świetle celów dyrektywy należałoby przyjąć, że zgodność rzeczy z umową powinna być oceniana z perspektywy konsumenta o wysokich oczekiwaniach co do ekologiczności rzeczy, przy uznaniu kontekstu normatywnego za decydujący⁷².

W prawie polskim oczekiwania co do ekologicznej efektywności rzeczy mogły dotychczas kształtować treść umowy bezpośrednio z uwagi na art. 556¹ § 1 pkt 3 k.c. (kupujący poinformował sprzedawcę o swoich oczekiwaniach co do efektywności ekologicznej rzeczy) lub ewentualnie – w przypadku braku poinformowania – pośrednio w ramach standardu uzasadnionych oczekiwań⁷³. Odwołanie w motywie 32 dyrektywy 2019/771 do potrzeby wspierania bardziej zrównoważonej konsumpcji i gospodarki o obiegu zamkniętym stanowi wyraźne wskazanie, że podczas oceny zgodności rzeczy z umową w ramach standardu uzasadnionych oczekiwań należy wziąć pod uwagę także kwestie dotyczące ekologicznej efektywności rzeczy. Przy założeniu, że w interesie konsumenta jest uzyskanie rzeczy efektywnej ekologicznie (tzn. trwałej, możliwej do ewentualnej naprawy, wytworzonej w procesie zgodnym z normami regulującymi wpływ produkcji na środowisko, dopuszczanej do użytku

⁶⁸ R. Schulze, F. Zoll, *European...*, s. 42–46.

⁶⁹ F. Zoll, *Ekologiczne...*, [w:] *Wykonanie...*, s. 641.

⁷⁰ K. Południak-Gierz, *Eco-reasonableness...*, [w:] *Quo vadis...*

⁷¹ Zob. wyrok TSUE (pierwsza izba) z 9.07.2020 r., C-343/19, Verein für Konsumenteninformation przeciwko Volkswagen AG, ECLI:EU:C:2020:534; ale także np. praktyka pomiaru zużycia energii przez telewizor podczas odtwarzania nagrania wideo o niskiej jakości lub przez lodówkę, której drzwi nie są otwierane; zob. T. Zachariadis, *Legislation or Economic Instruments for a Successful Environmental Policy? Reflections After „Dieselgate”*, [w:] *Environmental Policy: An Economic Perspective*, red. T. Walker, S. Goubran, N. Sprung-Much, Hoboken 2020, s. 38.

⁷² F. Zoll, K. Południak-Gierz, W. Bańczyk, *Sustainable...*, s. 534.

⁷³ Na temat możliwości wyprowadzenia wymogu trwałości rzeczy w ramach standardu uzasadnionych oczekiwań zob.: S. Lorenz, *Die Umsetzung...*, s. 2065 i 2066; I. Bach, M. Wöbbecking, *Das Haltbarkeitserfordernis...*, s. 2674.

w środowisku, w którym konsument ma zamiar z niej korzystać), można argumentować, że zmiana powinna pozytywnie wpłynąć na poziom ochrony konsumenta.

Dyrektywa 2019/771, w odróżnieniu od dyrektywy 1999/44/WE, reguluje kwestie dotyczące odpowiedzialności sprzedawcy za wady prawne rzeczy sprzedanej. Zgodnie z art. 9 dyrektywy 2019/771: „W przypadku gdy ograniczenie wynikające z naruszenia praw osób trzecich, w szczególności praw własności intelektualnej, uniemożliwia lub ogranicza korzystanie z towarów zgodnie z art. 6 i 7, państwa członkowskie zapewniają, aby konsumentowi przysługiwały środki ochrony prawnej w przypadku braku zgodności z umową, o których mowa w art. 13, chyba że prawo krajowe przewiduje w takich przypadkach nieważność lub rozwiązanie umowy sprzedaży”. W art. 10 dyrektywy 2019/770 przewidziany został analogiczny przepis, w związku z czym nie ma wątpliwości, że w przypadku umów o dostarczanie treści i usług cyfrowych pojęcie niezgodności z umową obejmuje także wady prawne⁷⁴.

Ustawodawca polski w 2014 r., podczas reimplementacji dyrektywy 1999/44/WE, utrzymał odrębny reżim rękojmi za wady prawne (art. 556³ k.c.) rzeczy sprzedanej⁷⁵. Oba systemy odpowiedzialności pozostają bardzo zbliżone – odmiennie uregulowane są przede wszystkim kwestie dotyczące przedawnienia i prekluzji (art. 568 i 576 k.c.). Ponadto, zgodnie z art. 575 k.c., „Jeżeli z powodu wady prawnej rzeczy sprzedanej kupujący jest zmuszony wydać rzecz osobie trzeciej, umowne wyłączenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi nie zwalnia sprzedawcy od obowiązku zwrotu otrzymanej ceny, chyba że kupujący wiedział, iż prawa sprzedawcy były sporne, albo że nabył rzecz na własne niebezpieczeństwo”. Ustawodawca natomiast przewidział możliwość zwolnienia się przez sprzedawcę od odpowiedzialności z tytułu rękojmi poprzez zwrot kupującemu zapłaconej sumy lub wartość spełnionego świadczenia wraz z odsetkami i z kosztami, o ile „kupujący uniknął utraty w całości lub w części nabytej rzeczy, albo skutków jej obciążenia na korzyść osoby trzeciej przez zapłatę sumy pieniężnej lub spełnienie innego świadczenia” (art. 575¹ k.c.). Poza tym w przypadku wad prawnych rzeczy nie znajdował zastosowania, uchylony podczas transpozycji dyrektywy 2019/771, art. 576¹ k.c.

Definicje kodeksowa i dyrektywalna wady prawnej się różnią. Przede wszystkim w dyrektywie znalazło się wyraźne odniesienie do praw własności intelektualnej, co jest uzasadnione z uwagi na objęcie rzeczy z elementami cyfrowymi zakresem zastosowania dyrektywy. Implementacja dyrektywy w tym zakresie nie powinna była prowadzić do obniżenia poziomu ochrony konsumenta, natomiast mogła zmniejszyć ryzyko błędnego stosowania przepisów w przypadku rzeczy z elementami cyfrowymi. W ramach transpozycji dyrektyw 2019/771 i 2019/770 ustawodawca polski zmienił sformułowanie art. 556³ k.c. i dodał w nim stwierdzenie, że wady poza wymienionymi w tym przepisie stanowią wady fizyczne. Przepisu tego nie stosuje się w przypadku umów konsumenckich (art. 43a u.p.k.). Równocześnie jednak w u.p.k. zabrakło wyraźnego wskazania, jakie uprawnienia przysługują

⁷⁴ J.M. Carvalho, *Sale...*, s. 198. Na temat szczególnych problemów, które mogą pojawić się na etapie stosowania prawa w tym kontekście – zob. K. Sein, G. Spindler, *The new...*, cz. 2, s. 372–374.

⁷⁵ F. Zoll, *Rękojmia...*, rozdział II, § 1, pkt XII.

konsumentowi na gruncie u.p.k., gdy ograniczenie wynikające z naruszenia praw osób trzecich, w szczególności praw własności intelektualnej, uniemożliwia lub ogranicza korzystanie z towarów w sposób zakreślony na podstawie subiektywnych i obiektywnych wymogów zgodności. W obecnym stanie prawnym mogą zatem ponownie pojawiać się wątpliwości co do tego, czy i w jakim zakresie przedsiębiorca ponosi odpowiedzialność za niezgodność rzeczy sprzedanej z umową, jeśli prawa osób trzecich wpływają na korzystanie z rzeczy⁷⁶. Wykładnia przepisów u.p.k. w zgodzie z dyrektywami powinna prowadzić do wniosku, że odpowiedzialność sprzedawcy rzeczy i dostawcy treści lub usługi cyfrowej przewidziana w dyrektywie powstaje także, gdy prawa osób trzecich uniemożliwiają lub ograniczają korzystanie z nich. Natomiast w zakresie dyrektyw niezgodność z umową nie obejmuje sytuacji, w których sprzedawca nie przeniósł własności rzeczy na kupującego lub rzecz stanowi własność osoby trzeciej (sytuacja objęta zakresem art. 556³ k.c.)⁷⁷. To sprawia, że zakres odpowiedzialności za niezgodność z umową w k.c. i u.p.k. jest odmienny, co można oceniać negatywnie z perspektywy ochrony interesów kupującego.

3.2. Uprawnienia kupującego (w stosunku do sprzedawcy) w przypadku braku zgodności rzeczy z umową

Zarówno dyrektywa 2019/770, jak i dyrektywa 2019/771 przewidują analogiczną hierarchię uprawnień konsumenckich w razie wady rzeczy⁷⁸. Konsument jest uprawniony do żądania doprowadzenia rzeczy do zgodności z umową (uprawnienia pierwszego poziomu), a wyłącznie w okolicznościach określonych odpowiednio w art. 14 ust. 4 dyrektywy 2019/770 i art. 13 ust. 4 dyrektywy 2019/771 – do obniżenia ceny lub odstąpienia od umowy (uprawnienia drugiego poziomu). Co do zasady takie rozwiązanie jest dla konsumenta mniej korzystne niż model dotychczas przewidziany w Kodeksie cywilnym⁷⁹. Warto zauważyć, że na gruncie nieobowiązującej ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej⁸⁰, przewidującej analogiczną hierarchię uprawnień, znaczna część sporów dotyczyła przejścia z pierwszego na drugi poziom środków ochrony⁸¹. Choć opublikowane w 2014 r. badanie orzecznictwa wskazuje, że sądy nie odmawiały zasadności korzystania przez konsumentów ze środków ochrony drugiego stopnia, sam fakt, iż istnienie hierarchii jest źródłem sporów, może prowadzić do wniosku, że jej wprowadzenie ma negatywny wpływ na sytuację prawną konsumentów⁸².

⁷⁶ A. Wiewiórowska-Domagalska, *Refleksje...*, s. 216.

⁷⁷ A. Wiewiórowska-Domagalska, F. Zoll, K. Południak-Gierz, W. Bańczyk, *Transpozycja...*, s. 932.

⁷⁸ K. Sein, G. Spindler, *The new...*, cz. 2, s. 374.

⁷⁹ A. Kołodziej, *Harmonizacja pełna uprawnień konsumenta w razie niezgodności towaru z umową w dyrektywie 2019/771 o sprzedaży towarów*, cz. 2, „Przegląd Prawa i Administracji” 2022/4116, s. 157, <https://doi.org/10.19195/0137-1134.128.11>.

⁸⁰ Ustawa z 27.07.2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. z 2002 r. Nr 141, poz. 1176 ze zm.); uchylona 25.12.2014 r.

⁸¹ A. Wiewiórowska-Domagalska, *Refleksje...*, s. 270.

⁸² A. Wiewiórowska-Domagalska, *Refleksje...*, s. 270.

W odniesieniu do dyrektywy 2019/770 dodatkowo pewne wątpliwości budzi wybór środków ochronnych w przypadku niezgodności świadczenia z umową⁸³. Z jednej strony zasadne jest odstąpienie ustawodawcy unijnego od rozróżnienia (przewidzianego w dyrektywie 2019/771⁸⁴) naprawy i wymiany. Z uwagi na różnorodność treści i usług cyfrowych niecelowe byłoby wskazywanie przez ustawodawcę sposobu, w jaki ma nastąpić doprowadzenie przedmiotu umowy do zgodności z umową⁸⁵. Z drugiej jednak strony nawet tak ogólnie określone uprawnienie do żądania doprowadzenia treści do zgodności z umową może nie być dostosowane do charakterystyki przedmiotu umowy. Dostęp do usługi lub treści cyfrowej można uzyskać niemal natychmiastowo, co sprawia, że oczekiwanie na rozpatrzenie zgłoszenia dotyczącego rękojmi i doprowadzenie przedmiotu świadczenia do zgodności z umową może zniechęcać konsumentów do korzystania z uprawnień w ramach systemu rękojmi⁸⁶.

Jako uprawnienia drugiego poziomu dyrektywa 2019/770 przewiduje obniżenie ceny i odstąpienie od umowy. Jednakże uprawnienie do obniżenia ceny nie powstanie, gdy konsument w celu uzyskania dostępu wyraża zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych. Jeśli zatem nie dojdzie do doprowadzenia treści lub usługi cyfrowej do zgodności z umową, konsumentowi pozostaje odstąpienie od umowy. Uprawnienie to przysługuje konsumentowi, nawet jeśli brak zgodności z umową jest nieistotny (motyw 67, art. 14 ust. 6 dyrektywy 2019/770, por. 43n ust. 3 u.p.k.). Jeżeli natomiast konsument równocześnie płaci cenę oraz dostarcza dane osobowe, „powinien mieć prawo do doprowadzenia treści cyfrowych lub usługi cyfrowej do zgodności z umową, obniżenia ceny w stosunku do kwoty zapłaconej za treści cyfrowe lub usługę cyfrową lub do rozwiązania umowy” (motyw 67 *in fine* dyrektywy 2019/770).

W kontekście obniżenia ceny należy pozytywnie ocenić zróżnicowanie sposobu kalkulacji obniżenia w zależności od tego, czy treść lub usługa cyfrowa są dostarczane w sposób ciągły, czy też nie (art. 14 ust. 5 dyrektywy 2019/770; art. 43n ust. 2 u.p.k.)⁸⁷. Jeśli brak zgodności treści lub usługi cyfrowej z umową (np. brak określonej funkcjonalności) obiektywnie tylko nieznacznie zmniejsza wartość usługi, natomiast w konkretnym przypadku utrudnia konsumentowi zamierzone z niej korzystanie, proporcjonalne obniżenie ceny nie chroni skutecznie interesów konsumenta⁸⁸. Należy jednak zauważyć, że to konsument dokonuje wyboru, z którego uprawnienia drugiego poziomu chce skorzystać. Ponadto niezgodność powodująca niemożliwość korzystania z treści lub usługi w zamierzony przez konsumenta sposób co do zasady nie powinna być kwalifikowana jako nieistotna – w przypadku niedoprowadzenia

⁸³ M. Pecyna, *Implementacja...*, s. 608.

⁸⁴ R. Schulze, F. Zoll, *European...*, s. 33.

⁸⁵ K. Koman, *Środki...*, s. 28–29; K. Sein, G. Spindler, *The new...*, cz. 2, s. 376.

⁸⁶ Tak: K. Havu, *Digital Single Market, digital content and consumer protection – critical reflections*, [w:] *Online Distribution of Content in the EU*, red. T. Pihlajarinne, J. Vesala, O. Honkkila, Cheltenham–Northampton 2019, s. 172–187; K. Koman, *Środki...*, s. 31.

⁸⁷ K. Sein, G. Spindler, *The new...*, cz. 2, s. 377.

⁸⁸ K. Koman, *Środki...*, s. 30–31.

treści lub usługi do zgodności z umową konsumentowi powinno przysługiwać uprawnienie do odstąpienia od umowy.

Dyrektywa 2019/771 nie wprowadza zasadniczych zmian w zakresie zarzutu nieproporcjonalności wybranego przez konsumenta środka ochrony prawnej, jednak dopuszcza zarzut nieproporcjonalności bezwzględnej (w prawie polskim dotychczas zarzut ten był dopuszczalny wyłącznie, gdy kupujący jest przedsiębiorcą⁸⁹). Oceniając zarzut nieproporcjonalności środka wybranego przez konsumenta (art. 13 ust. 2 dyrektywy 2019/771), należy uwzględnić wpływ jego realizacji na środowisko⁹⁰. Przy założeniu, że naprawa w większości przypadków generuje niższe koszty środowiskowe niż wymiana rzeczy⁹¹, w praktyce może to prowadzić do uprzywilejowania naprawy względem wymiany, co może być postrzegane przez konsumentów jako ograniczenie ich ochrony. Gdy rzecz wymieniana jest na nową, konsument – z perspektywy ekonomicznej – uzyskuje darmową możliwość korzystania z rzeczy w okresie między odebraniem przez konsumenta rzeczy wadliwej a jej powrotnym wydaniem sprzedawcy⁹². W szczególnych sytuacjach wystąpienie wady rzeczy dodatkowo sprawia, że konsument przestaje ją uważać za niezawodną – ewentualna naprawa nie wpłynie na zmianę postrzegania rzeczy⁹³.

Artykuł 14 dyrektywy 2019/771, w ślad za orzecznictwem unijnym⁹⁴, precyzuje kwestie kosztów związanych z naprawą i wymianą rzeczy. Gdy naprawa lub wymiana wymaga usunięcia rzeczy zainstalowanej przed ujawnieniem się braku zgodności z umową, „obowiązek naprawy lub wymiany towarów obejmuje usunięcie towarów niezgodnych z umową oraz instalację wymienionych lub naprawionych towarów, lub poniesienie kosztów związanych z tym usunięciem i instalacją” (ust. 3). Analogiczną regulację przewiduje już prawo polskie w art. 561³ k.c., w myśl którego to sprzedawca jest zobowiązany pokryć wszelkie koszty związane z wymianą bądź naprawą rzeczy (m.in. koszt robocizny, materiałów, demontażu i dostarczenia rzeczy, a także ponownego zamontowania i uruchomienia⁹⁵), przy czym przed transpozycją dyrektywy 2019/771 przepis ten stanowił, że jeżeli koszt demontażu i ponownego zamontowania przewyższał cenę rzeczy sprzedanej, to choć konsument mógł żądać ich wykonania przez sprzedawcę, obowiązany był ponieść część kosztów – w zakresie, w jakim przewyższały cenę rzeczy sprzedanej (art. 561¹ k.c.; alternatywnie konsument mógł żądać od sprzedawcy zapłaty części kosztów demontażu i ponownego zamontowania, do wysokości ceny rzeczy sprzedanej). Ponieważ przepis dyrektywy

⁸⁹ F. Zoll, *Rękojmia...*, s. 304-305.

⁹⁰ F. Zoll, *Czy nowa...*, [w:] *Nauka...*, *passim*.

⁹¹ V. Mak, E. Lujinovic, *Towards a Circular Economy in EU Consumer Markets – Legal Possibilities and Legal Challenges and the Dutch Example*, „Journal of European Consumer and Market Law” 2019/1(1), s. 4-13; E. Terry, *A Right...*, [w:] *Consumer...*, *passim*.

⁹² E. Van Gool, A. Michel, *The New...*, *passim*.

⁹³ V. Mak, *Performance-Oriented Remedies in European Sale of Goods Law*, London 2009, s. 118.

⁹⁴ Zob. wyrok TSUE z 16.06.2011 r., C-65/09 i C-87/09, ECLI:EU:C:2011:396; R. Schulze, F. Zoll, *European...*, s. 264-265.

⁹⁵ E. Habryn-Chojnacka, [w:] *Kodeks cywilny*, t. 2, *Komentarz. Art. 353-626*, red. M. Gutowski, Legalis/el. 2022, art. 5613, nb 1.

nie odnosi się odrębnie do sytuacji, w której koszty demontażu i ponownego zamontowania oraz uruchomienia przewyższają cenę rzeczy sprzedanej, jest mniej jasny niż obecne przepisy Kodeksu cywilnego. Dopuszczenie przez ustawodawcę unijnego podniesienia zarzutu absolutnej nieproporcjonalności budzi wątpliwość, czy stanowisko zaprezentowane przez TSUE w wyroku w sprawach połączonych C-65/09 i C-87/09 (że w sytuacji, „w której wymiana towaru wadliwego jako jedyny możliwy środek zaradczy pociąga za sobą nieproporcjonalne koszty ze względu na konieczność demontażu towaru niezgodnego z umową z miejsca, w którym został zamontowany, i zamontowania towaru zastępczego, art. 3 ust. 3 dyrektywy nie stoi na przeszkodzie temu, by roszczenie konsumenta o zwrot kosztów demontażu towaru wadliwego i zamontowania towaru zastępczego ograniczało się w razie potrzeby do wysokości proporcjonalnej do wartości, jaką miałby towar, gdyby był zgodny z umową, i do znaczenia braku zgodności. Takie ograniczenie nie narusza bowiem prawa konsumenta do żądania wymiany towaru niezgodnego z umową”)⁹⁶ pozostaje aktualne.

Dopuszczenie przez ustawodawcę unijnego możliwości powołania się na absolutną nieproporcjonalność wybranego przez konsumenta środka ochrony przy równoczesnym, wyraźnym wskazaniu, że to sprzedawca ponosi koszty związane z naprawą lub wymianą rzeczy, może sugerować, iż ustawodawca unijny w odmienny sposób niż we wspomnianym wyroku TSUE, C-65/09 i C-87/09, zdecydował się na zagwarantowanie właściwej równowagi między interesami konsumenta i sprzedawcy⁹⁷. Zamiast możliwości przerzucenia na konsumenta części kosztów związanych z naprawą lub wymianą ustawodawca unijny dopuścił możliwość podniesienia zarzutu absolutnej nieproporcjonalności wymiany lub naprawy, co pozwala konsumentowi na realizację uprawnień drugiego poziomu (obniżenie ceny lub odstąpienie od umowy). Tak też należy wyklądać art. 43d ust. 6 u.p.k.

Pozytywnie należy ocenić wyraźne określenie obowiązków stron dotyczących dalszego dostępu do treści lub usług cyfrowych oraz przetwarzania danych osobowych i innych treści wytworzonych przez konsumenta w przypadku odstąpienia od umowy (art. 16 i 17 dyrektywy 2019/770)⁹⁸ – w prawie krajowym brak było dotychczas analogicznego unormowania. Zarówno w poprzednim (560 § 4 k.c.), jak i obecnym (art. 43e ust. 4 u.p.k.) stanie prawnym konsument nie mógł odstąpić od umowy, jeżeli wada jest nieistotna⁹⁹. W art. 13 ust. 5 zd. 2 dyrektywy 2019/771 ustawodawca wyraźnie wskazał, że to „na sprzedawcy spoczywa ciężar udowodnienia, że brak zgodności z umową jest nieistotny”. Także przed wejściem w życie dyrektywy to sprzedawca, podważając skuteczność odstąpienia, był obowiązany wykazać, że wada, na którą powołuje się kupujący, jest nieistotna (art. 560 § 4 w zw. z art. 6 k.c.). Z uwagi

⁹⁶ Wyrok TSUE z 16.06.2011 r., C-65/09 i C-87/09, ECLI:EU:C:2011:396, pkt 74.

⁹⁷ Odmiennie: M. Tulibacka, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. serii K. Osajda, red. tomu W. Borysiak, Legalis/el. 2022, art. 561¹, pkt D.9.

⁹⁸ R. Schulze, F. Zoll, *European...*, s. 33.

⁹⁹ Nie oznacza to jednak, że przesłanką odstąpienia z uwagi na wady rzeczy jest jej istotność; zob. F. Zoll, *Rękopis...*, rozdział V, § 2 I.

na rozbieżności w wykładni przesłanki negatywnej nieistotności wady¹⁰⁰ zmianę tę należy ocenić pozytywnie. Zmniejsza ona bowiem ryzyko błędnej wykładni przepisu i wymagania, by kupujący wykazał istotność wady.

Artykuł 16 ust. 2 dyrektywy 2019/771 wyraźnie dopuszcza częściowe odstąpienie od umowy sprzedaży¹⁰¹: „Jeżeli brak zgodności z umową dotyczy jedynie niektórych towarów dostarczonych na podstawie umowy sprzedaży (...), konsument może rozwiązać umowę sprzedaży jedynie w odniesieniu do tych towarów”. Natomiast w odniesieniu do nabytych wraz z nimi rzeczy niewadliwych konsument może odstąpić od umowy, „jeśli nie można zasadnie oczekiwać, aby konsument zgodził się zatrzymać wyłącznie towary zgodne z umową” (art. 16 ust. 2 dyrektywy 2019/771). Analogiczną możliwość przewidywał już art. 565 k.c., zastrzegając jednak, że co do zasady nie jest możliwe odstąpienie częściowe od umowy, z wyjątkiem sytuacji, w których „spośród rzeczy sprzedanych tylko niektóre są wadliwe i dają się odłączyć od rzeczy wolnych od wad, bez szkody dla stron obu”. Ustanowiony w art. 16 dyrektywy 2019/771 (art. 43e ust. 5 u.p.k.) sposób wyznaczenia zakresu sytuacji, w których po stronie konsumenta powstaje uprawnienie do odstąpienia od umowy w części, jest bardziej korzystny dla konsumenta¹⁰². Podczas oceny uwzględniana jest bowiem wyłącznie perspektywa kupującego (brak konieczności wagi interesów stron¹⁰³).

Ponadto zgodnie ze stanowiskiem przedstawionym w wyroku TSUE w sprawie *Quelle*¹⁰⁴ ustawodawca unijny stanowi w art. 14 ust. 4 dyrektywy 2019/771, że: „Konsument nie jest zobowiązany do zapłaty za normalne użytkowanie wymienianych towarów w okresie poprzedzającym wymianę”¹⁰⁵. Choć z perspektywy interesów konsumenta rozwiązanie to jest korzystne, to jednak pozostaje w wyraźnej sprzeczności z założeniami zrównoważonej konsumpcji, gdyż zwiększa atrakcyjność wymiany rzeczy względem jej naprawy. Zgodnie z art. 14 ust. 2 zd. 2 dyrektywy 2019/771 (art. 43d ust. 5 u.p.k.) sprzedawca odbiera wymieniane towary na swój koszt, jednak w odróżnieniu od art. 567 § 1 k.c. art. 14 ust. 2 zd. 2 dyrektywy 2019/771

¹⁰⁰ W doktrynie czasem błędnie wskazuje się, że uprawnienie do odstąpienia przysługuje kupującemu wyłącznie wówczas, gdy wada jest istotna; zob. E. Habryn-Chojnacka, [w:] *Kodeks...*, t. 2, *Komentarz...*, art. 560, nb 26.

¹⁰¹ A. Kołodziej, *Wpływ...*, cz. 1, s. 227.

¹⁰² Tak też: A. Kołodziej, *Harmonizacja...*, cz. 2, s. 167-168.

¹⁰³ Na temat konieczności wagi interesów kupującego i sprzedawcy na gruncie art. 565 k.c. zob. E. Habryn-Chojnacka, [w:] *Kodeks...*, t. 2, *Komentarz...*, art. 565, nb 3. W kontekście konsekwencji wadliwości dostarczanych partiami zob. art. 562 k.c.

¹⁰⁴ Wyrok TSUE z 17.04.2008 r., C-404/06, *Quelle AG przeciwko Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände*, Dz.Urz. UE C 142 z 2008 r., s. 6, pkt 40-41; zob. R. Schulze, F. Zoll, *European...*, s. 265.

¹⁰⁵ W doktrynie wskazuje się, że art. 14 ust. 4 dyrektywy 2019/771, dopuszczając możliwość obciążenia konsumenta obowiązkiem zapłaty wynagrodzenia za korzystanie wykraczające poza normalne korzystanie z rzeczy, jest mniej korzystny dla konsumenta niż teza wyrażona w wyroku C-404/06 w sprawie *Quelle* – TSUE odniósł się bowiem do korzystania wykraczającego poza normalne korzystanie z rzeczy. Tak: W. Dybka, *Odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu rękopisów w świetle Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2019/771 w sprawie niektórych aspektów umów sprzedaży towarów*, „Internetowy Przegląd Prawniczy Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2019/3, s. 26, https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/130856/dybka_odpowiedzialnosc_sprzedawcy_z_tytulu_rekojmami_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y (dostęp: 11.06.2023 r.).

nie przewiduje możliwości odesłania przez konsumenta rzeczy na koszt i niebezpieczeństwo sprzedawcy, w przypadku gdy ten ostatni jest w zwłoce z odebraniem rzeczy w związku z wymianą¹⁰⁶. Powyższe można postrzegać jako pogorszenie sytuacji konsumentów.

Novum na gruncie prawa unijnego jest art. 13 ust. 6 dyrektywy 2019/771 (art. 43f u.p.k.), zgodnie z którym konsument może wstrzymać się z zapłatą pozostałej części ceny lub jej części do czasu wypełnienia przez sprzedawcę obowiązków z tytułu niezgodności rzeczy z umową. Wyraźne uprawnienie konsumenta do wstrzymania się ze spełnieniem świadczenia przez konsumenta prowadzi do podwyższenia ochrony konsumenta¹⁰⁷, ponieważ art. 488 i 490 k.c. dotyczą świadczeń wzajemnych, natomiast wykonanie przez sprzedawcę obowiązków z tytułu rękojmi nie jest świadczeniem wzajemnym z umowy sprzedaży¹⁰⁸.

4. Wnioski

Zmiany, które nastąpiły w polskim prawie wskutek transpozycji dyrektyw 2019/770 oraz 2019/771, wpływają na poziom ochrony konsumentów w prawie polskim w sposób niejednolity. Część zmian prowadzi co do zasady do obniżenia poziomu ochrony konsumenta: tak będzie w przypadku wprowadzenia hierarchii uprawnień¹⁰⁹ oraz konieczności uwzględnienia dążenia do wspierania bardziej zrównoważonej konsumpcji i gospodarki o obiegu zamkniętym podczas wykładni przepisów transponujących dyrektywę 2019/771. Wpływ innych zmian został zdeterminowany przez decyzje podjęte przez polskiego ustawodawcę w ramach transpozycji (np. korzystne dla konsumenta było niewprowadzenie obowiązku notyfikacji braku zgodności z umową w określonym terminie – art. 12 dyrektywy 2019/771 – i wydłużenie okresu działania domniemania niezgodności – art. 11 dyrektywy 2019/771; natomiast z uwagi na niewydłużenie czasu ponoszenia odpowiedzialności za brak zgodności z umową – art. 10 dyrektywy 2019/771 – w tym zakresie sytuacja prawna konsumenta nie uległa zmianie). Główny problem stanowi rozbitcie systemu odpowiedzialności¹¹⁰ za niezgodność z umową rzeczy sprzedanej spowodowane wyłącznie częściowym rozszerzeniem zakresu podmiotowego i brakiem rozszerzenia zakresu przedmiotowego zastosowania dyrektywy 2019/771 w ramach transpozycji. Równie kontrowersyjna jest dalsza fragmentacja regulacji umów o dostarczenie treści lub usługi cyfrowej. Część zmian natomiast ewidentnie poprawia sytuację konsumenta. Szczególnie pozytywnie należy ocenić uregulowanie umów o dostarczanie treści

¹⁰⁶ A. Kołodziej, *Harmonizacja...*, cz. 2, s. 171.

¹⁰⁷ R. Schulze, F. Zoll, *European...*, s. 268.

¹⁰⁸ A. Kołodziej, *Harmonizacja...*, cz. 2, s. 172.

¹⁰⁹ Można wskazywać, że długofalowo zmiany te poprawią sytuację konsumentów, gdyż z jednej strony wpłyną pozytywnie na rozwój wspólnego rynku (*Akademicki projekt zmiany kodeksu cywilnego, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2021/2*, s. 336–337), a z drugiej strony – na środowisko.

¹¹⁰ O ryzykach prawnych i faktycznych reżimu rękojmi oraz odpowiedzialności za naruszenie zobowiązania zob. np. W. Bańczyk, *Alokacja ryzyka zmiany okoliczności podczas wykonywania długoterminowej umowy o dzieło i o roboty budowlane – w kierunku umowy rozwijającej się*, Kraków 2017, s. 149.

i usług cyfrowych, wprowadzenie nowych kryteriów zgodności z umową, wyraźny wymóg kwalifikowanego konsensusu w przypadku określenia przedmiotu umowy jako odbiegającego od standardu, odniesienie się do kwestii aktualizacji, wad prawnych i częściowego odstąpienia od umowy czy możliwości wstrzymania się z zapłatą ceny do czasu wypełnienia obowiązków z tytułu niezgodności rzeczy z umową.

Bibliografia

1. *Akademicki projekt zmiany kodeksu cywilnego*, Kwartalnik Prawa Prywatnego 2021, z. 2.
2. Bach I., Wöbbecking M., *Das Haltbarkeitserfordernis der Warenkauf-RL als neuer Hebel für mehr Nachhaltigkeit?*, Neue Juristische Wochenschrift 2020, z. 37.
3. Bańczyk W., *Alokacja ryzyka zmiany okoliczności podczas wykonywania długoterminowej umowy o dzieło i o roboty budowlane – w kierunku umowy rozwijającej się*, Kraków 2017.
4. Beckers A., *Environmental Protection meets Consumer Sales*, European Review of Contract Law 2018, nr 2, <https://doi.org/10.1515/ercl-2018-1009>.
5. Brzozowski A., [w:] *Kodeks cywilny, t. 2, Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, red. K. Pietrzykowski, Legalis/el. 2021.
6. Carvalho J.M., *Sale of Goods and Supply of Digital Content and Digital Services – Overview of Directives 2019/770 and 2019/771*, Journal of European Consumer and Market Law 2019, nr 5.
7. Cooper D.R., Gutowski T.G., *The Environmental Impacts of Reuse: A Review*, Journal of Industrial Ecology 2017, nr 21(1), <https://doi.org/10.1111/jiec.12388>.
8. de Franceschi A., *Planned Obsolescence challenging the Effectiveness of Consumer Law and the Achievement of a Sustainable Economy*, Journal of European Consumer and Market Law 2018, nr 6.
9. Dybka W., *Odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu rękojmi w świetle Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2019/771 w sprawie niektórych aspektów umów sprzedaży towarów*, Internetowy Przegląd Prawniczy Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego 2019, nr 3, https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/130856/dybka_odpowiedzialnosc_sprzedawcy_z_tytulu_rekojmi_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
10. García Goldar M., *The inadequate approach of Directive (EU) 2019/771 towards the circular economy*, Maastricht Journal of European and Comparative Law 2021, t. 29, nr 1, <https://doi.org/10.1177/1023263X211051827>.
11. Gnela B., *Uwagi na temat wybiórczego rozszerzania zakresu ochrony konsumenckiej na niektórych przedsiębiorców będących osobami fizycznymi*, Acta Universitatis Wratislaviensis 2022, nr 4101, <https://doi.org/10.19195/0524-4544.334.51>.
12. Habryn-Chojnacka E., [w:] *Kodeks cywilny, t. 2, Komentarz. Art. 353–626*, red. M. Gutowski, Legalis/el. 2022.
13. Havu K., *Digital Single Market, digital content and consumer protection – critical reflections*, [w:] *Online Distribution of Content in the EU*, red. T. Pihlajarinne, J. Vesala, O. Honkkila, Cheltenham–Northampton 2019.

14. Howells G., Twigg-Flesner C., Wilhelmsson T., *Rethinking EU Consumer Law*, Abingdon 2018.
15. Jagielska M., *Od konsumenta do użytkownika (o istotnej zmianie współczesnego prawa konsumenckiego)*, Państwo i Prawo 2021, nr 11.
16. Kabza J., *Przepisy o quasi-konsumentach a zasada równości przedsiębiorców*, [w:] *Swoboda działalności gospodarczej. Próba oceny polskich regulacji prawnych*, red. J. Glumińska-Pawlic, B. Przywora, Warszawa 2021.
17. Kalamees P., *Goods with Digital Elements And The Seller's Updating Obligation*, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law* 2021, nr 12.
18. Keirsbilck B., Terryn E., Michel A., Alogna I., *Sustainable Consumption and Consumer Protection Legislation*, Luxembourg 2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/648769/IPOL_IDA\(2020\)648769_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/648769/IPOL_IDA(2020)648769_EN.pdf).
19. Kołodziej A., *Harmonizacja pełna uprawnień konsumenta w razie niezgodności towaru z umową w dyrektywie 2019/771 o sprzedaży towarów*, cz. 2, *Przegląd Prawa i Administracji* 2022, nr 4116, <https://doi.org/10.19195/0137-1134.128.11>.
20. Kołodziej A., *Wpływ zastosowania metody harmonizacji pełnej w zakresie uprawnień konsumenta w dyrektywie 2019/771 na przyszłą zmianę kodeksowego poziomu ochrony konsumenta z rękojmi*, cz. 1, *Przegląd Prawa i Administracji* 2021, nr 4072, <https://doi.org/10.19195/0137-1134.127.14>.
21. Koman K., *Środki ochrony prawnej konsumentów w przypadku braku zgodności treści lub usług cyfrowych z umową*, internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny 2020, nr 7, https://ikar.wz.uw.edu.pl/images/numery/70/iKAR_7_9_20__7Koman.pdf.
22. Kubiak-Cyryl A., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Załucki, Legalis/el. 2020.
23. Kurowska A., *Implementacja dyrektywy o sprzedaży konsumenckiej do porządków prawnych wybranych państw członkowskich*, *Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego* 2008, nr 6.
24. Lorenz S., *Die Umsetzung der EU-Warenkaufrichtlinie in deutsches Recht*, *Neue Juristische Wochenschrift* 2021, z. 29.
25. Mak V., Lujinovic E., *Towards a Circular Economy in EU Consumer Markets – Legal Possibilities and Legal Challenges and the Dutch Example*, *Journal of European Consumer and Market Law* 2019, nr 1(1).
26. Mak V., *Performance-Oriented Remedies in European Sale of Goods Law*, London 2009.
27. Micklitz H.-W., *Squaring the Circle? Reconciling Consumer Law and the Circular Economy*, *Journal of European Consumer and Market Law* 2019, nr 6.
28. Mikłaszewicz P., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. serii K. Osajda, red. tomu W. Borysiak, Legalis/el. 2022.
29. Namysłowska M., Jabłonowska A., Wiaderek F., *Implementation of the Digital Content Directive in Poland: A Fast Ride on a Tandem Bike against the Traffic*, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law* 2021, nr 2.
30. Pecyna M., *Implementacja dyrektywy o umowach o dostarczanie treści cyfrowych lub usługi cyfrowej – wyzwania dla ustawodawcy krajowego*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2021, z. 3.

31. Południak-Gierz K., *Dochodzenie roszczeń konsumenckich względem dostawców treści i usług cyfrowych*, Warszawa 2022, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2023/03/IWS_Poludniak-Gierz-K._Dochodzenie-roszczen-konsumenckich-wzgle-dem-dostawcow-tresci-i-uslug-cyfrowych.pdf.
32. Południak-Gierz K., *Eco-reasonableness. Possibility of incorporating green principles into general private law clauses*, [w:] *Quo vadis commercial contract? Reflections on sustainability, ethics and technology in the emerging law and practice of global commerce*, red. M. Heidemann, M. Andenas, Cham 2023.
33. Południak-Gierz K., *Wpływ regulacji dyrektyw 2019/770 oraz 2019/771 z zakresu rekojmii na poziom ochrony polskich konsumentów względem rozwiązań w tym zakresie obowiązujących w Kodeksie cywilnym. Implementacja do polskiego porządku prawnego dyrektyw konsumenckich na przykładzie dyrektyw 2019/770 i 2019/771*, Warszawa 2022, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2022/10/IWS_Poludniak-Gierz-K.-_Wplyw-regulacji-dyrektywy-2019.770-oraz-dyrektywy-2019.771-z-zakresu-rekojmi-na-poziom-ochrony-polskich-konsumentow.pdf.
34. Radwański M., *Implementacja dyrektywy 2019/771 do polskiego porządku prawnego – wybrane problemy*, [w:] *Reklamacje, mediacje i inne postępowania w sprawach konsumenckich*, red. Z. Długosz, K. Podgórski, E. Sługocka-Krupa, Legalis/el. 2021.
35. Schulze R., Zoll F., *European Contract Law*, Baden-Baden 2021.
36. Sein K., Spindler G., *The new Directive on Contracts for Supply of Digital Content and Digital Services – Conformity Criteria, Remedies and Modifications*, cz. 2, *European Review of Contract Law* 2019, nr 15(4), <https://doi.org/10.1515/ercl-2019-0022>.
37. Sein K., Spindler G., *The new Directive on Contracts for the Supply of Digital Content and Digital Services – Scope of Application and Trader's Obligation to Supply*, cz. 1, *European Review of Contract Law* 2019, nr 15(3), <https://doi.org/10.1515/ercl-2019-0016>.
38. Targosz T., Wyrwiński M., *Dostarczanie treści cyfrowych a umowa sprzedaży. Uwagi na tle projektu nowelizacji art. 555 kodeksu cywilnego*, *Forum Prawnicze* 2015, nr 1.
39. Terry E., *A Right to Repair? Towards Sustainable Remedies in Consumer Law*, [w:] *Consumer Protection in a Circular Economy*, red. B. Keirsbilck, E. Terry, Cambridge 2019.
40. Terry E., *The New Consumer Agenda: A Further Step Toward Sustainable Consumption?*, *Journal of European Consumer and Market Law* 2021, nr 1.
41. Terry E., Van Gool E., *The Role of European Consumer Regulation in Shaping the Environmental Impact of E-Commerce*, *Journal of European Consumer and Market Law* 2021, nr 3, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3732911>.
42. Tulibacka M., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. serii K. Osajda, red. tomu W. Borysiak, Legalis/el. 2022.
43. Valant J., *Briefing, Planned obsolescence: Exploring the issue*, <https://tinyurl.com/z295cct>.
44. Van Gool E., Michel A., *The New Consumer Sales Directive 2019/771 and Sustainable Consumption: A Critical Analysis*, *Journal of European Consumer and Market Law* 2021, nr 4, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3732976>.
45. *White Paper on Remixes, First Sale, and Statutory Damages* 2016, <https://www.uspto.gov/sites/default/files/documents/copyrightwhitepaper.pdf>.

46. Wiak J., *Rozszerzenie ochrony konsumentkiej w kodeksie cywilnym*, Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 2020, nr 5, <https://doi.org/10.33226/0137-5490.2020.5.4>.
47. Wiewiórowska-Domagalska A., *Refleksje na tle orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie sprzedaży konsumentkiej*, Prawo w Działaniu 2014, t. 20, <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/09/Aneta-Wiewi%C3%B3rowska-Domagalska-Refleksje-na-tle-orzecznictwa-s%C4%85d%C3%B3w-powszechnych-w-zakresie-sprzeda%C5%BCy-konsumentkiej-206.pdf>.
48. Wiewiórowska-Domagalska A., Zoll F., Południak-Gierz K., Bańczyk W., *Transpozycja dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady EU 2019/771 z dnia 20 maja 2019 r. w sprawie niektórych aspektów umów sprzedaży towarów*, Kwartalnik Prawa Prywatnego 2021, z. 4.
49. Wyżykowski B., *Ochrona „konsumentka” niektórych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – wybrane zagadnienia*, internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny 2020, nr 7(9), https://ikar.wz.uw.edu.pl/images/numery/70/iKAR_7_9_20__10Wyzykowski.pdf.
50. Zachariadis T., *Legislation or Economic Instruments for a Successful Environmental Policy? Reflections After „Dieselgate”*, [w:] *Environmental Policy: An Economic Perspective*, red. T. Walker, S. Goubran, N. Sprung-Much, Hoboken 2020.
51. Zagrobelny K., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis/el. 2021.
52. Zoll F., *Czy nowa dyrektywa o sprzedaży zapowiada ekologiczną rewolucję? Uwagi na kanwie kilku niemieckich orzeczeń odnoszących się do kwestii ochrony środowiska w związku z odpowiedzialnością z tytułu rękojmi*, [w:] *Nauka prawa a wyzwania XXI wieku. Księga jubileuszowa z okazji 170-lecia istnienia Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. K. Oplustil, P. Tuleja, K. Prokopowicz, Kraków 2022.
53. Zoll F., *Ekologiczne prawo sprzedaży – bardzo wstępne uwagi*, [w:] *Wykonanie zobowiązań. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Adamowi Brzozowskiemu*, red. K. Bilewska, D. Krekora-Zajac, Warszawa 2021.
54. Zoll F., *O (nie)znowelizowanym pojęciu konsumenta, czyli o chęci uniknięcia niejasności i co z tego wynikło*, [w:] *Usus magister est optimus. Rozprawy prawnicze ofiarowane Profesorowi Andrzejowi Kubasowi*, red. B. Jelonek-Jarco, R. Kos, J. Zawadzka, Warszawa 2016.
55. Zoll F., Południak-Gierz K., Bańczyk W., *Poland*, [w:] *Harmonizing Digital Contract Law, The Impact of EU Directives 2019/770 and 2019/771 and the Regulation of Online Platforms*, red. A. de Franceschi, R. Schulze, Baden-Baden 2023.
56. Zoll F., Południak-Gierz K., Bańczyk W., *Sustainable consumption and circular economy in the Directive 2019/771*, *Pravovedenie* 2020, nr 4, <https://doi.org/10.21638/spbu25.2020.406>.
57. Zoll F., *Problem negatywnego uzgodnienia cech rzeczy sprzedanej – w oczekiwaniu na wspólne europejskie prawo sprzedaży*, *Transformacje Prawa Prywatnego* 2012, nr 2.
58. Zoll F., *Rękojmia: odpowiedzialność sprzedawcy*, Legalis/el. 2018.